

KONSERVATOR RESTAVRATOR

povzetki strokovnega srečanja
2006



Narodni
muzej
Slovenije
zunanji
lapidarij

torek
30. 05.
2006

KONSERVATOR-RESTAVRATOR

povzetki strokovnega srečanja

2006

Narodni muzej Slovenije

zunanji lapidarij

30.05.2006

KONSERVATOR-RESTAVRATOR
povzetki strokovnega srečanja

Urednik:
Zoran Milić

Oblikovanje in prelom:
mag. Gorazd Lemajič

Fotografija na naslovnici:
Urban A. Demšar

Tisk:
digitalni tisk Gorenjski tisk Kranj

Organizatorji srečanja:
Skupnost muzejev Slovenije
Narodni muzej Slovenije
Društvo restavradorjev Slovenije

Organizacijski odbor:
Eva Ilec, mag. Jana Šubic, Irena Porekar Kacafura,
Irena Porekar Kacafura, Zoran Milić, Igor Ravbar,
mag. Tamara Trček Pečak

Izvršilni organizator:
Zoran Milić, Sonja Perovšek, mag. Gorazd Lemajič,
Anita Virag

Prevajalka iz angleščine: *mag. Jana Prislan Šubic*
Prevajalec iz angleščine in hrvaščine: *Zoran Milić*

Izdajatelj:
Skupnost muzejev Slovenije

Ljubljana 2006

ISSN 1854-5289

Uvod

Dobrodošli na našem že 6. srečanju slovenskih konservatorjev-restavratorjev. Letos se bomo predstavili z 60. plakati kar je več kot v prejšnjih letih. Poleg kolegov iz tujine, se nam bodo pridružili tudi nekateri pionirji konservatorstva-restavratorstva pri nas, česar smo še posebej veseli in kar je tudi svojevrstno priznanje naši prireditvi.

Rad pa bi nekaj povedal o čisto osebni izkušnji, ki je tudi povezana z našim srečanjem na katerem sem dobil še tisto malo potrebne samozavesti, da sem se upal svoje ideje, povezane z obdelavo steklenih muzejskih predmetov, predstaviti kolegom zunaj naših meja.

Imel sem priložnost nekaj časa delati v enem od največjih muzejev na svetu in поблиže spoznati njihovo organiziranost, pristop k delu, usposobljenost in pa tudi možnosti ki jih imajo. In verjetno kot vsak, ki je kdaj obiskal večje in predvsem bolj bogate konservatorske-restavratorske delavnice, sem tudi sam videl, da imamo pri nas dokaj dobro bazo znanja, usposobljenosti in motivacije. Mogoče nimamo vsi tako dobro opremljenih delavnic, imamo težji dostop do instrumentalnih metod za analiziranje predmetov v delu, nimamo še razvitega izobraževanja specifičnega za muzejske predmete, pa vendar ima konzervatorstvo-restavratorstvo pri nas že dolgo zgodovino in prepričan sem, da lahko kvalitetno doprinesemo k stroki tudi širše ne samo pri nas.

Eden od stebrov naše stroke postaje to srečanje na katerega radi pridemo, kjer lahko podelimo izkušnje in se tudi česa naučimo. Gojiti moramo napredek v stroki, smelo realizirati ideje in jih sprovajati v prakso.

mag. Gorazd Lemajič

Seznam sodelujočih - plakati

Avguštin Florjanovič Blanka	6
Bekić Luka.....	7
Belishki Stefan.....	8
Blaži Katarina	9
Blažič Kristina.....	10
Bogovčič Ivan.....	11
Bratuž Ciril.....	12
Buh Tina.....	13
Deanovič Boris.....	14
Demšar Urban A.....	15
Ferk Vanja.....	16
Frangova Krassimira.....	17
Franković Maja.....	18
Gardina Lidija.....	19
Gosar Hirci Barbka.....	20
Gosar Hirci Barbka, Bešlagič Petra.....	21
Hirci Andrej.....	22
Hirci Andrej, Trček Tamara.....	23
Jazbec Andrej.....	24
Jeglič Marjanca.....	25
Jelenc Franc.....	26
Jeras Dimovska Irena.....	27
Jesenovec Damjan.....	28
Koračin Robert.....	29
Kozjek Andreja.....	30
Langus Hribar Irma.....	31
Lesjak Franci.....	32
Makuc Semion Miladi.....	33
Malešič Jasna.....	34
Marolt Tone.....	35
Močnik Ramovš Lucija.....	36
Motnikar Ana.....	37
Nagode Urška.....	38
Nemeček Nataša.....	39
Padovnik Andreja, Orešnik Špela.....	40
Peršolja Igor.....	41
Pirnat Miha.....	42
Pirnat Miha st.....	43
Pogačnik Davorin.....	44
Porekar Kacafura Irena.....	45

Potočnik Irena.....	46
Radšel Jasna.....	47
Ravbar Igor.....	48
Senica Aleš.....	49
Sirk Fakuč Ana.....	50
Svetina Janez.....	51
Šiles Aleksander.....	52
Štimec Drago.....	53
Šubic Prislan Jana.....	54
Štolfa Andrej.....	55
Tapanov Stefan.....	56
Trček Pečak Tamara.....	57
Tršar Andlovic Eva.....	58
Tsvetkova Elitsa.....	59
Virag Anita.....	60
Vitez Stanko.....	61
Vokić Denis.....	62
Vuga Martina, Zver Mojca.....	63
Zapušek Robert.....	64
Zupančič Matej.....	65

Seznam sponzorjev in donatorjev

Euromix d.o.o., Ljubljana
Zveza društev ljubiteljev starodavnih vozil, Škofljica
Kambič, Semič
Samson Kamnik d.o.o., Kamnik
Carl Zeiss d.o.o., Ljubljana
Gorenjski tisk, Kranj
Ciril Bratuž, akademski restavrator, Piran
Gostinstvo Klopčič d.o.o., Ljubljana
Kraljevi mignon, slašičarstvo in pekarstvo, d.o.o., Kranj
Žito Gorenjka d.d., Lesce
Emporia cvetličarna, Ljubljana
Jermol d.o.o., Tolmin

Arhiv Republike Slovenije



Blanka Avguštin Florjanovič

Arhiv Republike Slovenije

Zvezdarska 1

1000 Ljubljana

tel.: 01 24 14 263

fax.: 24 14 269

e-mail: blanka.avgustin@gov.si

Konserviranje in restavriranje urbarjev

V sklopu projekta Vodnik po urbarji, ki v Arhivu Republike Slovenije uradno poteka zadnji dve desetletji, smo v letu 2005 zaključili prvo fazo, v sklopu katere smo opravili tudi obsežno konservatorsko–restavratorsko delo na celotni Zbirki urbarjev AS 1074 ter na nekaterih najbolj poškodovanih urbarjih iz gosposčinskih fondov. Pri določevanju prioritet smo upoštevali vrsto in stopnjo poškodbe ter pogostnost uporabe urbarjev v čitalnici.

Večina poškodb na urbarjih iz Zbirke urbarjev je bila mehanske narave. Na urbarjih iz gosposčinskih fondov pa so bile poškodbe posledica dolgotrajne hrambe v klimatsko povsem neustreznih prostorih.

Pri slednjih so bile poškodbe tako izrazite, da so bili urbarji v večini popolnoma neprimerni tudi za najmanjše pregledovanje, kaj šele za uporabo v čitalnici.

Projekt konserviranja, restavriranja in zaščite tega pomembnega arhivskega gradiva je potekal postopno in načrtovano skozi več let. V njem je sodelovala celotna konservatorsko-restavratorska skupina Arhiva Republike Slovenije: Blanka Avguštin Florjanovič, Matjaž Casar, Darja Harauer, Tina Buh, Mateja Kotar, Marjana Cjuha, Stanka Grkman, Lucija Planinc, Nataša Petelin, Katja Rapuš in dr. Jedert Vodopivec kot vodja. Zaradi aktivnega sodelovanja z obema pristojnima arhivistkama, dr. Lilijano Žnidaršič Golec in mag. Danijelo Juričič Čargo, smo uspešno izpeljali tudi preservacijski del projekta in dokazali, kako učinkovito in celostno je lahko sodelovanje, ko se združijo znanje, izkušnje in delovni elan med različnimi podpodročji znotraj varovanja kulturne dediščine.

Blanka Avguštin Florjanovič in dr. Jedert Vodopivec

Hrvatski restauratorski zavod

mr.sc. Luka Bekić

Hrvatski restauratorski zavod

Nike Grškovića 23

HR-10000 Zagreb

tel.: 00385/1/6156764

fax: 00385/1/6116849

GSM: 00385/91/4683505

e-mail: lbekic@h-r-z.hr



Utrdba Čanjevo, arheologija, konserviranje in restavriranje

Na hribu Pećine nad vasjo Čanjevo (Visoko, Kalničko gorje) je v bakreni dobi ustanovljeno majhno naselje, katerega prebivalci so pripadali Retz-Gayary kulturi (okrog 3400-2500 let p.n.š.). Njihovo naselje so dedovali pripadniki vučedolske kulture (okrog 2500-2300 let p.n.š.). Zdi se, da je naselje obstajalo tudi pozneje v času vinkovačke kulture v zgodnji bronasti dobi, v teku katere je to naselje opuščeno za dalj časa. Srednjeveška utrdba je zgrajena verjetno v 15. stoletju kot grajski *burg* družine Špirančič. V 16. stoletju jo prevzame družina Prašković. Tekom druge polovice 16. stoletja je preurejena v vojaško utrdbo na meji z Otomanskim cesarstvom kjer so nameščeni vojaki – haramije. Čeprav se utrdba po drugi polovici 17. stoletja ne omenja več, arheološki izsledki pričajo, da je bila utrdba opuščena in porušena šele v prvi polovici 18. stoletja. Tedaj se je gradbeni material urušil in delno raznesel. Skromne ostanke je preraslo grmičevje.

Leta 2003 so začeta obsežna raziskovalna in obnovitvena dela. Zastavljen je večletni projekt v organizaciji Občine Visoko in Hrvatskog restauratorskog zavoda, katerega cilj je celovito arheološko-zgodovinsko raziskovanje ter gradbena obnova zidov s kulturno-turistično predstavitvijo. Vsi najdeni predmeti premične dediščine so konservirani in restavrirani. Vsa dosedanja dela so opravljena v štirih etapah, 2003., 2004. in 2005. leta ter se bodo nadaljevala v naslednjih letih.. Investitorja sta Občina Visoko in Ministarstvo kulture RH. Gradbena dela izvaja Havojić gradnja d.o.o., arheološke raziskave in nadzor opravlja Služba za arheološku baštinu, Hrvatski restauratorski zavod.

Luka Bekić

Soavtorja: Robert Čimin, Mladen Mustaćek

National Academy of Art



Stefan Belishki

Conservation Department

National Academy of Art

73, Tzarigradsko Shausse Blvd.

1113-Sofia, Bulgaria

e-mail: stefan_belishki@yahoo.com

Cerkev sv. Nikolaja v kraju Dryanovo

Konservacija in integracija dvoplastnih stenskih slik v notranjščini

Cerkev Sv. Nikolaja v mestu Dryanovo je reprezentativen spomenik pomembnega Bolgarskega gradbenika in arhitekta Kolyo Ficheto iz leta 1851. V osnovi je tri-ladijska cerkev z dvema zahodnima emporama, ki je v predelavi na začetku 20. stoletja dobila kupolo. Leta 1926 in po njem je bila njena notranjost skoraj v celoti poslikana s prizori iz evangelija, medalijoni in dekorativnimi pasovi ter Pantokratorjem v kupoli.

Dela na konservatorskem projektu so se pričela leta 1999. Stratigrafske analize so pokazale obstoj plasti s starejšo poslikavo, verjetno iz časa izgradnje cerkve. Pokazalo se je, da se poleg ikonografske različnosti, plasti ometa in poslikave med seboj razlikujeta tudi v strukturi.

Največ poškodb je v notranjosti cerkve povzročila infiltracija vode: plasti ometa so odstopale od lesene osnove in med seboj, odpadale so površinske plasti, luščila se je barva in površina je bila prašnata. Površina je bila zamazana s prahom in sajami sveč. Kazali so se tudi znaki obrabe.

Prašnata površina je bila utrjena z akrilnimi smolami, luščenje pa z akrilnimim disperzijami. Na mestih, kjer je bila stena uničena do lesenih nosilcev, je bila lahka dopolnitev volumna narejena iz poliuretanske pene. Del poškodovane poslikave iz 20. stoletja je bil odstranjen in odkrita je bila spodaj le, eča plast iz 19. stoletja, ki ka, e tipične lastnosti Obdobja bolgarskega preporoda iz 18. in 19. stoletja. Čeprav je starejša poslikava kvalitetnejša, se ne odločamo za njeno dosledno odkrivanje, saj je varuhom kulturne dediščine vse bolj pomembno tudi cerkveno likovno snovanje 20. stoletja, ki je bilo doslej pogosto zapostavljeno in je tu prilo, nost, da ga ohranimo.

Belishki Stefan

Katarina Blaži

Samostojna kulturna delavka

Kranjska c. 9, 4290 Tržič

tel.: 04 59 61 331

GSM.: 041 269 229

e-mail: katarina.blazi@volja.net



Restavriranje slike Ženski meščanski portret

Neznani avtor, olje na platnu, 65 cm x 81 cm

Slika Ženski meščanski portret je bila v zelo slabem stanju. Portret je zaradi starosti laka in umazanije močno potemnel.

Podokvir je bil zelo uničen in brez zagozd, potrebno ga je bilo zamenjati z novim. Platno je bilo uplahnjeno, ter na nekaterih mestih preperelo. Na glavi portreta je bila raztrganina v obliki črke L (5 cm x 2,5 cm). Plasti grunda in barve sta bili zelo tanki in prhki. Na večih mestih so bili mehurji, kjer je ob dotiku barvna plast odpadla.

V preteklosti je bila slika že restavrirana. Na hrbtni strani slike je bil nalepljen papir. Po odstranitvi le tega, so se pokazali kosi tkanine, s katerimi je predhodni restavrator prekril raztrganine in luknje. Na te je z lične strani nanesel grund in manjkajoče dele doslikal.

Poslikavi sem odstranila vse prejšnje posege, tako, da sem v nadaljevanju delala na originalni poslikavi. V manjkajoče kose platna sem vstavila platnene vložke. Sliko sem ročno podlepila s smolnovoščeno maso na novo platno. Za kitanje sem uporabljala smolnovoščeni kit. Retušo sem izvedla med dvema premazoma damar laka.

Katarina Blaži



Kristina Blažič

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje,

Univerza v Ljubljani

Erjavčeva23, 1000 Ljubljana

GSM.: 040 392 724

e-mail: kristina.blazic@7arc.com

Retuša na polihromirani leseni plastiki

Vrsta retuše se prilagaja obsegu poškodb in funkciji umetnine. Pri iskanju zadovoljivega restavratorskega postopka v primeru polihromirane lesene plastike sv. Štefana z Vojskega nad Idrijo me je pritegnila problematika dopolnjevanja močno obledele in manjkajoče pozlate. Zanimiva rešitev se je ponudila z metodo zlate selekcije. Na preostalih poškodovanih delih polihromacije sem za retušo izbrala njej sorodno tehniko barvne selekcije.

Kristina Blažič

mentorici: doc. Miladi Makuc Semion,

doc. Lucija Močnik-Ramovš

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

Ivan Bogovčič

Akademija za likovno umetnost in
oblikovanje, Univerza v Ljubljani

Erjavčeva 23, 1000 Ljubljana

tel.: 2418 664, GSM: 041 753 629

e-mail:

ivan.bogovcic@guest.arnes.si



Kopistika

Predmet Kopistika je ena ključnih pedagoških vsebin na dodiplomskem študiju konservatorstva-restavracije na Akademiji za likovno umetnost Univerze v Ljubljani. Poučuje se v tretjem letniku. Namenjena je poglobitvi stratigrafske analize nastanka likovnih umetnin s pomočjo stopenjske gradnje kopiranega motiva. Študenti spoznajo "anatomijo" likovnih umetnin ter postopek barvnega platenja – stopnjevanih barvnih nanosov. S takim načinom dela se ohranja svežino in prosojnost barvne plasti, kakršna je potrebna pri retuširanju likovnih umetnin.

Študenti preverjajo pri kopiranju medsebojno vplivanje barv in barvnih tonov ter spoznavajo specifične historične krasilne tehnike v slikovni, oziroma v barvni plasti. To so gravure, tehnika *pastiglia*, punciranje, lazuriranje in drugo.

Pridobljeno znanje in izkušnje bodo koristno uporabili pri kasnejšem strokovnem reševanju poškodovanih likovnih umetnin.

Ivan Bogovčič

Pomorski muzej Sergej Mašera



Ciril Bratuž

Pomorski muzej Sergej Mašera

Cankarjevo nabrežje 3

6330 Piran

tel.: 05 671 00 48

fax: 05 671 00 50

Občasna razstava konserviranja-restavriranja stropnih dekoracij iz srede 19. stoletja

S kolegico Ilonko Hajnal sem konserviral in restavriral odkrite stropne dekoracije v neobaročnem slogu iz srede 19. stoletja v dveh prostorih v drugem nadstropju pomorskega muzeja (odstranjevanje plomb, kitanje in injiciranje poškodovanih ometov, čiščenje, površinska zaščita, risanje in barvno dopolnjevanje poškodovanih barvnih plasti, dokumentiranje). Lahko občudujemo spretnost, visoko obrtniško raven in tenkočutnost mojstra umetnika, ki je tekoče naslikal s predlog od prelivajočih skladno ritmičnih prepletov linij do prepoznavnih rastlinskih in celo živalskih oblik, ki združeno vnašajo v notranjščine nov jezik narave, porojen iz tesnega stika z naravo, z vzbujanjem lepotnega čuta in potrebe po okraševanju.

Leta 1995 sem pripravil tudi občasno razstavo o konserviranju in restavriranju teh stropnih dekoracij h kateri je uvodno besedilo napisal akademski konservator specialist Jure Bernik z Medobčinskega zavoda za varstvo baravne in kulturne dediščine iz pirana ter predstavil njihovo konserviranje in restavriranje na RTV Koper – Capodistria.

Ciril Bratuž

Tina Buh

Narodna galerija

Puharjeva 9, 1000 Ljubljana

tel.: 01 24 15 423

fax: 01 24 15 403

GSM: 041 254 380

e-mail: tina.buh@yahoo.com



Likovna dela na papirju - opremljanje, okvirjanje, transport

Likovna dela na papirju morajo biti opremljena s primernim paspartujem iz trajnoobstojele lepenke, ki je sestavljen iz dveh delov. Zgornja lepenka z izrezanim oknom preprečuje stik predmeta s steklom, na spodnjo pa na primeren način pritrdimo delo na papirju (najpogosteje s t.i. naramnicami iz japonskega papirja; pazimo na lastnosti lepila, ki je v stiku s predmetom). Za zasteklitev uporabljamo steklo muzejske kvalitete, pri okvirjih pa smo pozorni, da so dovolj trdni in močni (da ne pride do upogibanja). Hrbtišče mora biti dovolj trdno, da omogoča dodatno oporo celotni površini, čez položimo dodaten sloj kartona, ki služi kot zaščita vseh že uporabljenih slojev. Vse skupaj pritrdimo v enakomernih razmakih z nerjavečimi klinastimi zagostkami. Na hrbtišče nalepimo etiketo s podatki o predmetu, načinu zasteklitve in navodili za vzdrževanje. Pred transportom prelepimo steklo z primernim lepilnim trakom ter vsako posamezno delo zavijemo in vstavimo v primerne zabojnike (pazimo, da so dela v zabojniku postavljena v pravilni legi). Za vsako delo je potrebno napisati poročilo o stanju likovnega dela in okvirja ter pogoje razstavljanja. Stanje preverimo pred transportom, ob prihodu na dogovorjeno lokacijo in ob vrnitvi v matično ustanovo.

Tina Buh

ZVKDS, Restavratorski center



mag. Boris Deanovič

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana

tel.: 01 23 43 102

fax: 01 23 43 176

e-mail: boris.deanovic@rescen.si

Konservatorsko restavratorski projekt za hotel Palace v Portorožu

Hotel PALACE v Portorožu sodi med najkvalitetnejše primere hotelske arhitekture, ki so jo gradili na prehodu 19. v 20. stoletje na mondenih mediteranskih rivierah in je bil v času izgradnje največji hotel Avstroogrske monarhije. Da je bilo bivanje gostov v hotelu Palace na ekskluzivno visoki ravni, nam potrjujejo ne le njegova razkošna oprema, temveč tudi bogati družabni prostori s sprejemnicami, kristalno dvorano in damskim ter moškim salonom.

Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center je za investitorja podjetje Istrabenz Hoteli Portorož d.o.o. v juliju 2005 izdelal Konservatorsko restavratorski projekt za Hotel Palace. Na podlagi natančne inventarizacije poškodb in naravoslovnih raziskav na zunanosti in v notranosti objekta od štukatur, kamnitih elementov, lesene stavbne opreme, okrasnih kovinskih elementov do svetil in nazadnje še vitrajev ter jedkanih pozlačenih stekel, je bila najprej izdelana ocena obstoječega stanja. Na podlagi le te pa so bila pripravljena podrobna tehnološka navodila za vse konservatorsko restavratorske posege.

Hotel Palace je edini primer te vrste na slovenski obali in je dokaz tradicije turistične dejavnosti v tem prostoru in že zaradi tega pomemben za našo kulturno dediščino. Zato je vsekakor smiselno, da se v največji možni meri ohrani njegov avtentičen izgled s pridihom nostalgije.

mag. Boris Deanovič

Zveza slovenskih društev -SVS

Urban A. Demšar
mag. Janez Božič

*Zveza slovenskih društev ljubiteljev
starodobnih vozil-SVS*

Šmarska c. 3, 1291 Škofljica
tel.: 01 756 5213, GSM : 041 74 77 44
e-mail: janez.bozic@z.gov.si
e-mail: urbana.demsar@olja.net



Restavriranje motornega kolesa BMW R-12 iz leta 1936

V zbirki motornih koles mag. Janeza Božiča je tudi BMW R-12 iz leta 1936, ki je ob nabavi kazal propadajočo sliko z mnogo rje in manjkajočimi deli brez dokumentov, to je bilo praktično zavrženo vozilo.

Kljub pomanjkanju časa se je mag. Janez Božič odločil, da se obnova prične po specifikaciji proizvajalca, ob upoštevanju vseh pravil restavriranja mednarodne organizacije za starodobna vozila FIVA in načel DRS.

Postopki so potekali skupno z slikovnim dokumentiranjem in zapiskih o porabljenih materialih in kvaliteti teh materialov. Večji posegi so bili potrebni pri obnovi pogonskega agregata s tem, da je bilo nekatere dele potrebno rekonstruirati po fotografijah, nekaj manjkajočih delov pa nabaviti na sejmih starodobnih vozil v inozemstvu. Opravljena so bila galvanska dela po specifikaciji proizvajalca, najmanj problema pa so predstavljali

kolesni gumi plašči, kajti še vedno obstajajo delavnice za izdelavo vseh vrst plaščev od letnika 1920 naprej.

Obnove se je lotil Edo Dolenc iz Poljanske doline, s fotografijami je dokumentacijo opremil Urban A. Demšar, mag. Janez Božič pa je kot velik poznavalec starodobnih vozil delo spremljal z nasveti in dal tej obnovi svoj pečat.

Motorno kolo BMW R-12 letnik 1936 je restavrirano v celoti, vozno, homologirano in je eno od najlepših eksponatov iz zbirke mag. Janeza Božiča.

Urban A. Demšar
Soavtor: mag. Janez Božič
Sodelavec: Edo Dolenc

Koroški pokrajinski muzej



Vanja Ferk

Koroški pokrajinski muzej

Glavni trg 24

2380 Slovenj Gradec

Enota Ravne

Tel.: 02 87 6472, GSM.: 041 984 706

e-mail: vanja.ferk@uest.arnes.si

Stari trg – Colatio 2004, 2005

Zaradi izgradnje križišča ob rekonstrukciji regionalne ceste Ravne – Kotlje, ki leži na že znani in zaščiteni arheološki lokaciji zgodnjeantičnega grobišča rimske Kolacione, je

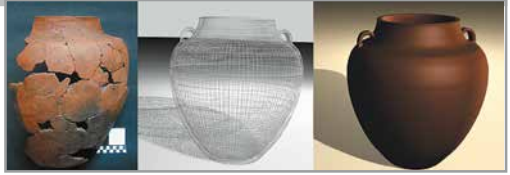
Koroški pokrajinski muzej konec leta 2004 in v nadaljevanju še aprila 2005 izvedel zaščitna izkopavanja. Pri tem smo raziskali več različnih struktur: tri z gramozom utrjene platoje, s ploščami prekrit zidan grob in 13 preprostih žganih grobov iz druge polovice 1. in 2. stoletja. Pomembno je bilo odkritje dveh poznoantičnih skeletnih grobov iz druge polovice 3. oz. začetka 4. stoletja. V enem izmed njih sta bili pridani dve stekleni posodi. Poleg grobov smo zasledili še naselbinske ostanke – ostanke dveh objektov z leseno konstrukcijo. Med najdbami prevladujejo ostanke keramičnih posod, steklovine ter kovinskih delov noše.

Keramično posodje je restavrirano z dopolnitvijo manjkajočih delov v istem nivoju na lončarskem vretenu s pomočjo šablon za oblikovanje glinene forme.

Restavrirani so bili tudi bronasti predmeti, fibula, steklen balzamarij in rimska čaša id drugo.

Vanja Ferk
sodelavka: Saša Djura Jelenko

**dr. Krassimira
Frangova**
*Conservation
Department*



National Academy of Arts
73, Tzarigradsko Shausse Blvd., 1113-Sofia, Bulgaria,
e-mail: krassy_13@abv.bg

Rekonstrukcija rimske posode

Predstavljam rekonstrukcijo keramične posode najdene na rimskodobni nekropoli, ki je bila v uporabi do sredine 3. stoletja. Najdba je del kompleksa, ki je ostal nedotaknjen od trenutka pokopa in je ena izmed številnih grobnih najdb, pri katerih smo se srečevali s podobnimi problemi. V okviru tehničnih možnosti smo jih skušali rešiti na način, ki bi omogočal ohranjanje originala v nespremenjenem stanju, zgodovinske vrednosti in estetskega potenciala.

Fragmente, ki bi jim voda škodila, smo mehansko očistili s skalpeli, nekaj kapljic alkohola je omehčalo obloge. Strukturo fragmentov smo utrdili z mešanico Paraloida B72 in Wacker silikona 290L v razmerju 1:1 v ksilenu. Lepili smo s Paraloidom B72 v acetonu in dobili približno tretjino posode, vključno z enim izmed dveh ročajev, vendar vsi fragmenti nimajo spoja.

Ker vemo, da je bila posoda med obredom pokopa položena v grob v fragmentarnem stanju, moramo gledati nanjo kot da je cela, oziroma namerno razbita. Kot taka je dokument o obredu in je ne smemo spreminjati, še manj pa dopolnjevati. Zaradi izdelave na počasnem vretenu je posoda nepravilne oblike, in bi bile dopolnitve tudi hipotetične in verjetno nepravilne.

Odločili smo se za prezentacijo s pomočjo lahke notranje opore, ki stabilizira ohranjeni del posode, kot dopolnitev in za vizualizacijo celote pa je bila narejena tridimenzionalna računalniška simulacija.

dr. Krassimira Frangova

National Museum in Belgrade



Maja Franković

National Museum in Belgrade

*Department for Preventive
Conservation Diana*

Cara Uroša 20, 11000 Belgrade

tel: +381 11 2182 966

GSM: +381 63 842 5150

email: iccdiana@eunet.yu

Restavriranje kopij srednjeveških nagrobnikov

V galeriji fresk Narodnega muzeja v Beogradu se nahaja 34 kopij srednjeveških nagrobnikov s področja bivše Jugoslavije, ki so bile izdelane za razstavo 'L'Art medieval Yugoslave' v Parizu leta 1950. Nagrobniki predstavljajo edinstvene spomenike krščanske kulture srednjega veka s področij zahodne Srbije, Črne Gore, Bosne in Hercegovine ter Hrvaške. Nekoč številni nagrobniki so dajali tipični arhitekturni pečat. Tipološko so razvrščeni v plošče, križe, stebre, obeliske in navidezne sarkofage z ali brez osnove. Nekateri so okrašeni z rezbarijami in nekateri imajo vklesane podatke umrlega.

Kopije so mavčni odlitki armirani z juto ali kartonom. Vsaka plošča je pritrjena na leseni nosilec z železno spono. Nagrobniki so retuširani z mineralnimi pigmenti v kazeinskem mediju.

Odlitki so bili hranjeni v Galeriji fresk, kjer je zaradi pomanjkanja prostora ter neustrezne vlage prišlo do kemijskih in fizičnih poškodb.

S konzervatorsko obdelavo nagrobnikov smo pričeli novembra 2003. Opravili smo celovito obnovo mavčnih replik – čiščenje, dezinfekcija z 96% alkoholom, utrjevanje z juto in mavcem, restavriranje poškodovanih delov, zapolnjevanje vrzeli, retuširanje, utrjevanje lesenih nosilcev in rekonstrukcija podstavkov. Restavratorska dela sta izpeljala sodelavca DIANA centra Stanoje Davidović in Branka Belošević.

Restavrirane kopije so trenutno razstavljene v Galeriji fresk. Pri oblikovanju razstave je bila posvečena pozornost zlasti invalidnim osebam, ki lahko doživijo lepoto eksponatov in dobijo informacijo z dotikanjem razstavljenih predmetov.

Maja Franković

*Soavtorji: Stanoje Davidović, Nataša Krstić, Aleksandra
Džikić Nikolić, Tatjana Nedeljković*

Lidija Gardina

Pokrajinski muzej Koper

tel.: 05 66 33 584

fax: 05 66 33 571

e.mail: lidija.gardina@guest.arnes.si



Tečaj restavratorstva

Na pobudo direktorice Pokrajinskega muzeja Koper, 18. maja 2004 (svetovni dan muzejev), sem organizirala restavratorsko delavnico v sodelovanju z Univerzo za tretje življenjsko obdobje - Društvo Pristan. Tema delavnice je bila izdelava kalupov v glini in mavčnih odlitkov keramičnega predmeta. 11 udeležencev - članov Univerze je z navdušenjem sodelovalo pri delu. Iz tega enodnevne dogodka se je razvila ideja o tečaju restavratorstva (za področje keramike). Tečaj je trajal od oktobra 2004 do aprila 2005. Tri udeleženke so ga redno obiskovale, dvakrat mesečno po dve šolski uri. Predstavila sem jim poklic konservatorja-restavratorja. Zajeli smo vse osnovne postopke konserviranja in restavriranja: čiščenje, pranje, sestavljanje fragmentov, lepljenje, dopolnjevanje z mavcem ter njegova obdelava in na koncu toniranje. Opravljena je bila potrebna dokumentacija. Delali so nazlomljenih cvetličnih lončkah. Sama pa sem restavrirala lončen vrč z dvema ročajema, inv. št. 1645 iz konca 19. stoletja, tako da so udeleženci spremljali vse faze obdelave muzejskega predmeta. Tečaj je bil predstavljen v brošurici, ki ga je izdalo Društvo Pristan.

Lidija Gardina

ZVKDS , Restavratorski center



mag. Barbara Gosar Hirci

Petra Bešlagič

ZVKDS , Restavratorski center

Poljanska 40 , 1000 Ljubljana

tel.: 01 23043136

fax: 01 23 43 176, GSM: 031 380 756

e-mail: barbka.hirci@rescen.si

Odstranjevanje nečistoč in starih lakov; *Pietro Liberi, Sv. Miklavž med sv. Mohorjem in Fortunatom*

Lak je izredno delikatna površina, ki ima funkcijo zaščitnega sloja. Ščiti barvno plast pred svetlobo, nečistočami, delno pred rahlimi praskami in odrgninami. Velikokrat so umetniki v zaščitni sloj dodali razne pigmente in s tem obarvali parcialno ali celotno barvno površino. Lak se z leti močno spreminja. Konservatorsko restavratorski poseg odstranjevanja starih lakov vpliva tako na estetsko kot tudi materialno plat slike. V tem primeru se moramo vprašati, če imamo pravico odstraniti prvoten potemnel lak z originala. Ali bi si avtor tega želel? Ali je morda pri svojem ustvarjanju predvidel potemnel lak kot sestavni del slike? Na to problematiko je lepo opozoril tudi Vishwa Raj Mehra v nagovoru *Thinking out loud*, leta 2002 v Italiji.

*mag. Barbara Gosar Hirci, Petra Bešlagič
sodelavci: Ivo Nemeč, Sonja Fister*

mag. Barbara Gosar Hirci

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40, 1000 Ljubljana

tel.: 01 23043136

fax: 01 23 43 176

GSM: 031 380 756

e-mail: barbka.hirci@rescen.si



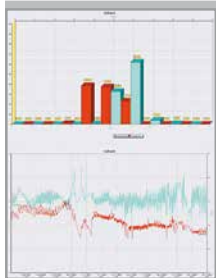
Projekt Portreti škofov

V lanskem letu je oddelek za štafelajno slikarstvo ZVKD Restavratorskega centra začel konservatorsko restavratorske posege na desetih slikah iz Palače škofije, ki je sedež ljubljanske nadškofije. Na slikah so upodobljeni nekdanji ljubljanski škofi. Stari konservatorski posegi so bili izvedeni korektno (podlepljanje). Problem so predstavljali restavratorski posegi. Retuša je pri večini slik prešla v preslikavo (interieri, draperija na ozadju). Obrazi škofov so bili polepšani, lasje na novo počesani in obleke osvežene. Strokovna komisija je opozorila na verjetnost naknadno dodanih napisov, ki so se nahajali na robovih slik. Pri tem se je seveda pojavilo vprašanje identifikacije naslikanih podob.

Podobe ljubljanskih škofov bodo deležne natančne analize z različnih vidikov. Sodelovanje različnih strok je pri takšnih projektih nujno. Umetnostni zgodovinarji lahko svoje teze potrdijo s pomočjo konservatorjev/restavratorjev in naravoslovcev. Multidisciplinarnost in komunikacija je ključ do uspešno realiziranih projektov na področju ohranjanja kulturne dediščine.

mag. Barbara Gosar Hirci
sodelavci: dr. Ana Lavrič, Ivo Nemec, Sonja Fister,
Emina Frljak, Sanela Hodžič

Narodna galerija



doc. Tamara Trček Pečak
mag. Andrej Hirci

Narodna galerija

Puharjeva 9, 1000 Ljubljana

tel.: 24 15 436. 24 15 424

fax.: 24 15 403

e-mail: tamara_trcek_pecak@ng-slo.si

e-mail: andrej_hirci@ng-slo.si

Spremljanje mikroklimatskih razmer v Narodni galeriji

V Narodni galeriji smo v zadnjih letih s firmo Euromix izpeljali dva projekta:

1. Vla,ilce zraka tipa HumEvap Mobile smo priključili na vodovod.

2. Vpeljali smo sistem Telehum za spremljanje, nadzor in uravnavanje klimatskih pogojev.

Glavna prednost priključkov za vodo je bila, da se voda sama doteka. S tem smo preprečili zastajanje stare vode in rast mikroorganizmov ter olajšali delo osebju.

Zaradi nabiranja kamna na stenah vla,ilcev in v ceveh je prihajalo do okvar vla,ilcev in je slabo vplivalo na biološko sestavo vode. Zato smo namestili filtre za preprečevanje kamna v dotoku vode.

Sistem Telehum za spremljanje, nadzor in uravnavanje klimatskih pogojev je za Narodno galerijo pomembna pridobitev. Sistem omogoča digitalno spremljanje meritev, ki se izvajajo v vseh prostorih in shranjevanje teh podatkov v bazo na računalniku. Rezultate meritev lahko kadarkoli za poljubno časovno obdobje izpišemo na papir v tekstovni ali grafični obliki.

Analiza polletnega spremljanja rezultatov je pokazala vse slabosti starega krila Narodne galerije, ki ,e nekaj časa čaka na obnovo. Zunanji vplivi in slaba izolativnost vgrajenih materialov vplivajo na klimatske razmere do te mere, da je reševanje te,av mo,no le z lokalnim uravnavanjem ali ustvarjanjem lokalne mikroklimе. Poročilo o meritvah nam bo veliko pomoč pri obnovi stavbe, ki je ,e dodobra načeta in negativno vpliva na hrambo slovenske zbirke umetnin.

doc. Trček Pečak Tamara, mag. Hirci Andrej

mag. Andrej Hirci

Narodna galerija

Puharjeva 9, 1000 Ljubljana

tel.: 01 2415 424

fax: 01 2415 403

GSM: 031 769 319

e-mail: andrej_hirci@ng-slo.si



Nedestruktivne optične preiskave: Skrivnostno ime Almanach

Almanachov opus je v primerjavi s kakim drugim slikarjem v tem času majhen, vendar ključnega pomena za razumevanje slikarske tradicije na naših tleh. Njegove slike *Kvartopirci I*, *Kvartopirci II* in *Deček s puranom* zasedajo zelo pomembno mesto v zbirki Narodne galerije v Ljubljani.

Različni pogledi na avtorstvo pri umetninah in nejasne atribucije so umetnostne zgodovinarje pripeljale do tega, da so se za odgovore o umetnikovi slikarski tehnologiji obrnili na konservatorsko-restavratorsko stroko. Pri teh preiskavah smo združili moči tudi z drugimi znanstvenimi strokami. Temeljite preiskave uporabljenih materialov in medsebojna primerjava sta bili vodilo pri novih tezah o avtorstvu. V teh okvirih je nastal simpozij in priložnostna razstava s katalogom na temo »Almanach in slikarstvo druge polovice

17. stoletja na Kranjskem«. V narodni galeriji smo nekatere ključne slike preiskali z nedestruktivnimi optičnimi metodami (VIS, UVF, IRF, IRR).

S pomočjo svetlobe pri različnih valovnih dolžinah vidimo informacije o sliki, ki jih s prostim očesom ne opazimo. Nekateri procesi med nastajanjem umetnine pozneje niso več vidni, ker jih prekrije vrhnji sloj barve. Ti premiki v kompoziciji nemalokrat pomagajo pri razumevanju tehnike slikanja. Fotografske podobe kasnejših sprememb v sliki, ki jih s temi metodami lahko vidimo, pa nam v veliki meri pomagajo pri kočljivih odločitvah – kako odstraniti neoriginalne dele in se z minimalnim vnosom novih materialov približati prvotni podobi.

mag. Hirci Andrej



Andrej Jazbec

ZVKDS, o.e. Nova Gorica

Delpinova 16

5000 Nova Gorica

tel.: 05 300 54 41

fax: 05 300 54 41

e-mail: jazbec.andrej@email .si

Odkrivanje fresk v ž.c. sv Nikolaja v KREDU

Da se v prezbitteriju cerkve sv. Nikolaja pod ometi skrivajo starejše stenske poslikave se je pokazalo med obnovitvenimi deli po predzadnjem potresu. Že takrat se je pokazalo, da gre za zelo kvalitetno gotško poslikavo in ter neko kasnejšo, verjetno baročno poslikavo, od katere v okviru tedaj odprtih sond ni bilo najdenih zanimivejših detajlov, temveč le dekorativna zavesa.

V okviru restavratorskega posega smo iz površin fresk odstranjevali kasnejši omet, kasnejše beleže, utrjevali najbolj občutljive dele poslikav, delno je bilo opravljeno kitanje poškodb fresk, ometane so bile površine na katerih se freske niso ohranile in opravljena je bila poskusna retuša na figuri apostola Jerneja na južni steni prezbitterija.

Med delom se je pokazalo, da so freske ohranjene na vseh stenah prezbitterija, ki je bil v času baroka (verjetno okrog l. 1782) je bil prezbitterij podaljšan in povišan.. Gre za tri plasti poslikave: za zelo kvalitetno gotško poslikavo in dve baročni poslikavi.

V nadaljevanju del, ki se bodo predvidoma nadaljevala v naslednjih letih je predvideno snetje baročnih poslikav, njihov prenos na novo podlago ter restavriranje in ureditev ostankov gotške poslikave na stenah prezbitterija.

Andrej Jazbec

Sodelavci: Nataša Lapanja Jazbec

Marjanca Jeglič

Gorenjski muzej

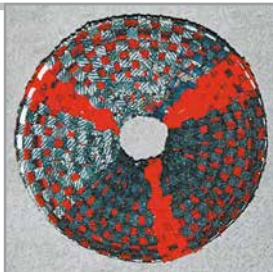
Tomšičeva 44, 4000 Kranj

tel.: 04 20 13 981

fax: 04 20 13 951

GSM: 031 713 819

e-mail: marjanca.jeglic@gorenjski-muzej.si



Svitki

Svitke smo pokazali v »Vitrini meseca« in kot zbirko na spletni strani našega muzeja. Gorenjski muzej hrani 26 svitkov. Najstarejši so iz konca 19., večina pa iz prve polovice 20. stoletja.

Svitke je preprost in učinkovit pripomoček pri nošenju bremen na glavi. Narejen je kot blazinica v obliki obroča. Moral je biti praktičen in lep. Težavnost konservatorske obdelave svitkov je v stopnji ohranjenosti in različnosti materialov iz katerih so narejeni.

Sestavljeni so iz:

- polnila – stare volnene krpe, mikano volneno blago, lasje, seneni drobir, pleve, pezdir, ustrojene kože z dlakami,
- podloge - največkrat je laneno ali bombažno platno, včasih tudi volneno blago,
- trakov - trakovi so pri obrtniških izdelkih največkrat iz raznobarnega volnenega filca, dodani so še tkani trakovi z bombaža, volne in svile (nekateri so bili tako prepereli ali pojedeni od molja, da jih ni bilo mogoče šivati – šivanka je prerezala trak, zato sem jih samo stabilizirala na pravo mesto s svileno nitko). Pri doma izdelanih svitkih so trakovi največkrat izrezani iz ostankov starih krp (nezarobljeni), le izjemoma so dodani tkani trakovi; zato so bolj obrabljeni in razparani (večrat so bili že v času uporabe popravljeni in zašiti).

Postopek konserviranja:

- popis stanja posameznega svitka
- raziskava postopka izdelave svitkov
- raziskava vidnih materialov in obstojnosti barv
- preventivna zaščita pred moljem z zamrzovanjem
- suho in mokro čiščenje (slednje s pregreto vodno paro),
- urejanje trakov
- pritrjevanje trakov
- dokumentacija

Marjanca Jeglič
Sodelavec: Marija Korleale

Gorenjski muzej



Franc Jelenc

Gorenjski muzej

Tomšičeva 44, 4000 Kranj

tel: 04 20 13 981

fax: 04 20 13 951

GSM: 031 716 899

e-mail: franc.jelenc@gorenjski-muzej.si

Sodelovanje brez meja

Oktober lani, smo po dogovoru s srednjima lesarskima šolama iz Škofje Loke in Lahtija, pričeli z zanimivo izkušnjo štirimesečnega praktičnega usposabljanja finske študentke Tiine Oinonen. Program je bil poleg seznanjanja s sodelavci in spoznavanja delovnega in bivalnega okolja, prilagojen predvsem konservaciji lesenih eksponatov, na njeno željo pa je obdelala tudi nekaj predmetov iz keramike in kombinacije različnih materialov. Delo je potekalo v glavnem v prostorih naše delavnice, potreben material, strokovno pomoč pri tehnologiji materiala in obdelave ter strojno obdelavo pa so nam nudili v Srednji lesarski šoli v Škofji Loki. Usposabljanje smo zaključili s priložnostno razstavo in predavanjem, na katerem smo predstavili njeno delo in možnosti izobraževanja za profil konservatorja pri nas in na Finskem.

S projektom »sodelovanje brez meja« smo vsi udeleženci pridobili veliko znanja in izkušenj, zato ne preseneča mnenje in želja vseh sodelujočih po nadaljevanju začetega dela.

Franc Jelenc

Sodelavka: Tiina Oinonen

mag. Irena Jeras Dimovska

Gorenjski muzej

Tomšičeva 44, 4000 Kranj

tel.: 04 201 39 82

GSM: 04 993 597

e-mail:

irena.j-dimovska@guest.arnes.si



Tržna roka

Za letošnjo predstavitev plakatov sem izbrala sveže restavrirano delo, ki ga hranimo v Gorenjskem muzeju z inventarno številko KZ 454(B) pod imenom Tržna roka. Predmet je trenutno del razstavne zgodbe z naslovom: «Incivitate Chreinburch» - 750 let prve omembe mesta Kranj. Po zapisih J. Žontarja v Zgodovini mesta Kranja se je s pritrditvijo tržne roke na steno mestne hiše v srednjem veku slovesno razglasil pričetek »svoboščine«. V času letnih sejmov, so v želji, da bi privabili čim več tujih obrtnikov in trgovcev l. 1493 izprosili pravico štirinajstdnevne »knežje svoboščine«, ki je vsem udeležencem sejmov nudila posebno zaščito življenja in imetja v obgradju.

Tržna roka je sestavljena iz dveh delov in sicer iz roke z mestnim grbom z dimenzijami 47cm x 35cm x 15cm in mečem z merami 24cm x 8cm x 123cm. Najbolj poškodovan je bil ročaj meča, ki so mu poleg poškodb barvnega sloja manjkali tudi deli okrasnega ornamenta. Poškodbe na rezilu meča so bile v glavnem odrgnine do lesne osnove, predvsem na bolj občutljivih tanjših delih. Tudi na sami roki so bile vidne poškodbe barvnega sloja, medtem ko je bil grb dokaj dobro ohranjen. Po postopku čiščenja se je pokazalo, da je bil grb glede na število barvnih nanosov že trikrat preslikan. Iz dvobarvne poslikane lupine rdečega in belega polja je tako znova ugledal luč sveta rdeč zmajček na kraljevsko modrem ozadju.

mag. Irena Jeras Dimovska



Damjan Jesenovec

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20 , 1001 Ljubljana

tel.: 01 2414 451

fax: 01 2414 422

e-mail: damjan.jesenovec@nms.si

Zanimivi pleteni predmeti v sliki in besedi

Predstavljam nekaj nenavadnih pletenih predmetov iz zapuščine dr. Janeza Evangelista Kreka, ki sem jih konserviral pred kratkim : stol, naslonjač, stojalo za obleke, stojalo za tobačne pipe, koš za perilo.

Predmeti so nastali v prvem desetletju 20. stoletja na Strokovni šoli za lesno industrijo in obrt v Ljubljani in so v lasti Narodnega muzeja Slovenije .

Damjan Jesenovec

Robert Koračin

ZVKDS RC OE Novo mesto

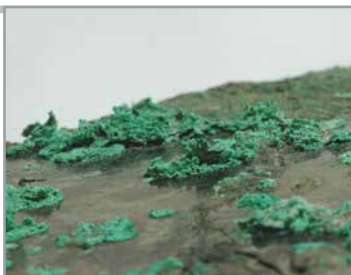
Skalickega ulica 1

8000 Novo mesto

tel.: 07 393 15 82

fax: 07 393 15 90

e-mail: robert.koracin@nm.zvkds-slo.si



Popačen odsev bronastega ogledala iz Romule – bronova bolezen

Antično bronasto ogledalo je bilo najdeno leta 2004 na arheoloških izkopavanjih dolenske avtoceste v kraju Ribnica pri Jesenicah na Dolenjskem. Predmet se je nahajal v žganem grobu tipa bustum. Ob odkritju se je pokazalo, da ga je ogenj dodatno poškodoval. Svinčen ročaj je razpadal in bil odlomljen. Tudi svinčen okrasni nosilni zadnji del ogledala je bil močno poškodovan, korodiran in na nekaterih delih manjkajoč. Pokositrana bornasta čelna površina je še delno ohranjena v originalu, dve tretjini površine pa je korodirane. Pokazali so se že prvi znaki nevarne bronove bolezni in trdna korozijska plast je pokala. Na plakatu bom prikazal postopke restavriranja in konserviranja tega predmeta. Ob spremenjenih klimatskih razmerah in posledično bronovo boleznijo sem težave reševal na način, ki bi najmanj vplivale na ogroženost preostalega lepega odseva pokositrane površine ogledala.

Robert Koračin

Sodelavec: Marko Peršina

Narodna in univerzitetna knjižnica



Andreja Kozjek

Center za ohranjanje knjižničnega gradiva
Narodna in univerzitetna knjižnica

Turjaška 1, 1000 Ljubljana

tel.: 01 20 01 110

fax: 01 42 57 293

e-mail: andreja.kozjek@nuk.uni-lj.si

Popravilo in zaščita knjige Mesingasti krish

Knjiga z naslovom *Mesingasti krish* ali *Temu je perdjano popisovanje Palestine* iz leta 1845 je uvrščena med redke primorske tiske, ki jih hranijo v Goriški knjižnici Nova Gorica.

Knjiga, ki je ohranjena v obliki brošure brez platnic je utrpela poškodbe, ki jih ji je posredno ali neposredno povzročil človek. To so mehanske poškodbe papirja in vezave zaradi pogoste uporabe knjige (zatrganine, raztrganine), poškodbe zaradi uporabe samolepilnega traku ter poškodbe, ki jih je povzročila voda, kot so sledovi vodnih madežev in plesni.

Konservatorsko-restavratorske postopke za stabilizacijo papirja smo določili s soglasjem naročnika glede na stanje gradiva in njegovo nadaljnjo uporabo. Odločili smo se za suho in mokro čiščenje knjige, razkisljevanje in utrjevanje papirja, popravilo mehanskih poškodb z japonskim papirjem ter prevezavo knjižnega bloka v trdo, polplatneno vezavo, ki ustreza času nastanka knjige. Za spremembo vezave smo se odločili zaradi zaščite knjige, ki je pogosto v uporabi.

Andreja Kozjek

Irma Langus Hribar

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana, SI

tel.: +3862414452

fax: +3862414422

e-mail: irma.langus@nms.si



Lasersko odstranjevanje korozije s srebrnikov

V začetku leta 2006 smo konservatorji – restavratorji Narodnega muzeja Slovenije in Restavratorskega centra ZVKDS ob večjem laserskem posegu na lapidih NMS izpeljali tudi poskusne posege na različnih materialih. Posebno primerni so se za odstranjevanje korozije z laserskim virom, ki je sicer namenjen delu na kamninah, izkazali srebrniki. Z napravo Smart Clean II proizvajalca El-En smo izvedli nekaj poskusnih odstranjevanj korozije. Dobre dosežke so na podobnem materialu in s podobno opremo na mednarodnih konferencah in v strokovni literaturi predstavili že kolegi iz Italije, Švedske in Grčije.

Za poskusni poseg smo izbrali srebrnike s srednje kakovostno srebrovo zlitino. Dve zakladni najdbi takih srebrnikov smo v letih 2002 – 2006 konservirali s kombiniranjem kemijskih in mehanskih postopkov. Pri odstranjevanju korozijske plasti s pomočjo laserja nas je zanimala varnost in učinkovitost posega v primerjavi z dosedaj uporabljanimi metodami. Z opravljenimi poskusi smo ugotovili, da lasersko odstranjevanje ni zdravilo za vse, se pa z njim lahko skoraj v celoti izognemo zamudnim kemijskim in mehanskim postopkom odstranjevanja korozije in tako prihranimo čas za delo, stroške potrošnega materiala in čas za odstranjevanje ostankov sredstev za raztapljanje korozije. Laser se je v našem primeru vsekakor izkazal kot učinkovito in koristno orodje.

Irma Langus Hribar

sodelavci: Jože Drešar, Nina Žbona



Franci Lesjak

ZIK Kulturni center Litija - muzejska zbirka

Trg na Stavbah 8a

1270 Litija

tel.: 898 02 74

fax: 898 02 74

e-mail: franci.lesjak@volja.net

Restavriranje in konserviranje železniških svetilk

Iz stalne muzejske zbirke - rudarstvo, brodarstvo in železnica sem za plakat izbral dve zanimivi svetilki. Prva svetilka – sklepni signal se je s pritrditvijo na zadnji vagon uporabljala za označevanje zaključka vlakovne kompozicije. Za nočno uporabo se je svetilka obrnila na stran, kjer je vgrajeno steklo rdeče barve. V notranjosti svetilke je gorilnik, ki je deloval na svetilni petrolej. Za dnevno uporabo se je svetilka obrnila na rdeče belo pobarvano stran. Svetilko so izdelovali v 20. st. in se že dalj časa ne uporablja več.

Druga svetilka je bila namenjena izključno železniškemu osebju za urejanje prometa na postajah. Zanimivost te svetilke je v dveh vgrajenih barvnih steklih (rdeče in zeleno), ki se premikata s posebno oblikovanim majhnim ročajem. Pri restavriranju se je na zgornji strani svetilke odkrila pritrjena ploščica z napisom imena in naslova izdelovalca z Dunaja. Domnevamo, da je bila svetilka izdelana ob koncu 19. st.

Obe svetilki sta železni, le nekateri deli gorilnikov in nosilci stekel so pomedeninjeni ali pokositreni.

Signalno svetilko sem po vseh postopkih čiščenja, odstranjevanja maščobe in rje še retuširal in zaščitil.

Druga svetilka je bila precej slabše ohranjena. Po čiščenju in odstranjevanju maščob in rje ni bilo ostankov prvotne barve, zato svetilke nisem retuširal, temveč sem jo po končanih postopkih ustrezno zaščitil.

Franci Lesjak

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

doc. Miladi Makuc Semion

Univerza v Ljubljani,

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

Erjavčeva 23, 1000 Ljubljana

tel.: 01 421 76 80, fax: 01 251 90 71

GSM: 041 478 420

e-mail: miladi.makuc-semion@guest.arnes.si



Deset let Oddelka za restavratorstvo na ALUO UL

Leta 1996 je bil na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani ustanovljen Oddelek za restavratorstvo, kjer že deseta generacija študentov pridobiva znanje in veščine na štiriletnem dodiplomskem univerzitetnem študiju. Oddelek je le logična dopolnitev dolgoletne tradicije študija konservatorstva-restavratorstva, ki se je od leta 1954 odvijal le na dveletni podiplomski stopnji in pozneje kot izbirni predmet za slušatelje slikarstva in kiparstva. V desetih letih se je na dodiplomski študij konservatorstva-restavratorstva vpisalo 114 študentov, od tega jih je 34 že diplomiralo in pridobilo naziv *akademska restavratorka / akademski restavrator*.

Na Oddelku za restavratorstvo se izobražujejo bodoči strokovnjaki za konserviranje in restavriranje likovne dediščine (slikarske in kiparske umetnine) ter dekorativnih izdelkov visoke kakovosti. Z dodatnim interdisciplinarnim izobraževanjem pa so nekateri slušatelji pridobili znanja, ki ji uspešno uporabljajo tudi v drugih vejah konservatorske-restavratorske stroke. Študij je mogoče nadaljevati na podiplomski magistrski stopnji.

V duhu bolonjske prenovе izboljšujemo kakovost študija, ki bo v polnosti zaživel v predvidenih novih prostorih treh akademij.

doc. Miladi Makuc Semion

Narodna in univerzitetna knjižnica



dr. Jasna Malešič

*Narodna in univerzitetna knjižnica,
Center za ohranjanje knjižničnega
gradiva*

Turjaška 1, 1000 Ljubljana

tel.: 01 58 61 362

e-mail: jasna.malesic@nuk.uni-lj.si

Konserviranje-restavriranje rokopisov Valentina Vodnika

V arhivih in knjižnicah po svetu se soočamo s problemom velikega števila dokumentov, ki so poškodovani zaradi korozije železo-taninskih črnih. Pri pregledu stanja srednjeveških rokopisov v NUK je bilo ugotovljeno, da je ogroženih približno 15% pregledanih rokopisov, v slabem stanju so tudi nekateri rokopisi slovenskih mojstrov, kot sta Vodnik in Linhart.

Edini uveljavljeni postopek stabilizacije železo-taninske razjede je t.i. fitatni postopek, ki v prvi fazi obsega obdelavo dokumentov z raztopino antioksidanta (kalcijevega amonijevega fitata), nato pa vnos kalcijevega karbonata za preprečitev kislinske hidrolize papirja.

Žal pa je to vodni postopek, in zato neprimeren za obdelavo mnogih zapisov, ki vsebujejo vodotopno črnilo ali žige in za stabilizacijo vezanih knjig.

Preden postopek uporabimo na izbranih dokumentih, jih moramo natančno pregledati, dokumentirati in opraviti nekaj uvodnih preizkusov. Glede na rezultate presodimo, ali je postopek smiselno izvesti ali predstavlja preveliko tveganje za objekt.

Predstavljeni bo uporaba fitatnega postopka za stabilizacijo železo-taninske razjede na rokopisih Valentina Vodnika.

dr. Jasna Malešič

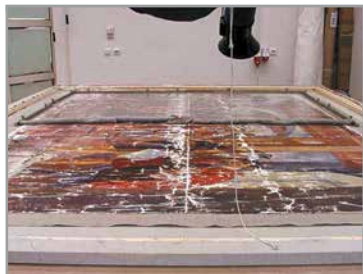
Tone Marolt
ZVKDS OE Kranj
Tomšičeva 7
4000 Kranj
tel.: 04 280 73 26
fax: 04 280 73 29



Obnova snetih kmečkih fresk iz depoja ZVKDS OE Kranj

Zaradi obnove fasad Mohorjeve hiše v Ljubnem na Gorenjskem, ali rušenja objektov v Bohinjski Bistrici in Žejah pri Naklem, smo v zadnjem desetletju sneli večje število kmečkih fresk v skupni izmeri okoli 17m². Ker so bile shranjene v neustreznih depojih in večkrat prestavljene, smo se odločili za restavriranje le teh. V zadnjih treh letih je bilo tako restavrirano sedem fresk, ki so bile snete iz objektov v Ljubnem na Gorenjskem, v Bohinjski Bistrici in v Žejah pri Naklem.

Tone Marolt



doc. Lucija Močnik Ramovš

*Univerza v Ljubljani, Akademija
za likovno umetnost in oblikovanje*

Erjavčeva 23, 1000 Ljubljana

tel.: 01 251 27 26

fax: 01 251 90 71, GSM: 031 823 113

e-mail: lucija.mocnik@guest.arnes.si

Podlepljanje slike 1575 avtorja Mateja Sternena

Pri konserviranju in restavriranju slik predstavlja postopek podlepljanja premišljen in reverzibilen poseg. Temelji na ustreznem izboru materialov in metode. Določa ga karakter slike, obseg poškodb nosilca, prostor v katerega se umetnina vrača in nenazadnje tudi njena dimenzija.

Slika Mateja Sternena meri 219 centimetrov v višino in 298,5 centimetrov v širino. Prizor je naslikan v tehniki tempere na redko tkano platno iz jute. Zaradi velikosti je platno sestavljeno iz dveh kosov, sešitih v vodoravnem šivu po polovici slike.

Obravnavana slika je bila zaradi neenakomernega in raztegljivega platna in tehnike izdelave, podlepljena z namenom stabilizacije nosilca, brez prodiranja lepilnega sloja v strukturo slike. V ta namen smo izvedli hladno metodo podlepljanja z reaktivacijo suhega filma v sistemu dveh začasnih okvirjev. Zaradi velikosti slike je postopek zahteval vrsto predpriprav in inovativne tehnične rešitve.

Tovrstna metoda hladnega podlepljanja se je izkazala za primerno in učinkovito brez stranskih vplivov na že izvedene postopke na sliki.

doc. Lucija Močnik Ramovš

*Sodelavci: Nina Dorič, Mateja Krošelj, Mateja Vidrajz,
študentje 4. letnika restavartorstva 2005/2006*

Ana Motnikar

Slovenski etnografski muzej

Metelkova 2, 1000 Ljubljana

tel.: 3008 700

fax: 3008 736

e-mail: ana.motnikar@etno-muzej.si



Opremljanje novih depojskih prostorov v SEM

Slovenski etnografski muzej je poleg upravne stavbe in razstavne hiše na Metelkovi ulici v Ljubljani pridobil tudi 1800 m² novih depojskih prostorov. Sedanji depoji so v bivšem uršulinskem samostanu v Škofji Loki in jih je zaradi oddaljenosti, lege in nerešenega lastništva težko vzdrževati tako, da bi nudili primerno in trajno hrambo muzejskim predmetom.

Dogovarjanje o opremi depojev sega že v leto 1999, ko se gradbena dela še niso začela. Leta 2003 je arhitektka Darja Lisjak v sodelovanju s kustosi in restavratorsko službo muzeja izdelala idejni projekt opreme. Na javnem razpisu je bilo septembra 2004 izbrano slovensko podjetje Alukomen oprema s Krasa in se pogumno lotilo izziva, da izdelata opremo, ki precej odstopa od njihove standardne proizvodnje. Ves čas je bilo sodelovanje projektanta, naročnika in izvajalca zelo intenzivno, saj smo različne rešitve iskali sproti, jih sproti preverjali in izpopolnjevali.

Tako je nastala depojska oprema "po meri predmetov", v kateri so zajeta tudi vsa načela varnega hranjenja kulturne dediščine od ognjevarnosti in prahotesnosti do uporabe nereaktivnih materialov.

Projekt je bil v celoti končan marca 2006.

Ana Motnikar

Soavtorica: Darja Lisjak



Urška Nagode

Univerza v Ljubljani, Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

Erjavčeva 23, 1000 Ljubljana

tel.: 01 421 76 86, fax: 01 251 90 71

e-mail: miladi.makuc-semion@guest.arnes.si

Angel s trobento: Preiskave pred konservatorsko - restavratorskim posegom

Angela s trobento, iz farne cerkve Rožnovenske Matere božje v Gornjem Logatcu, smo v delo prejeli v zelo slabem stanju. Po natančnem pregledu so bile opravljene preiskave, s pomočjo katerih smo izdelali konservatorsko-restavratorski program: stratigrafija slikovnih plasti (RC ZVKDS), sondiranje, rentgenska radiografija (RC ZVKDS), pregled z UV lučjo, določitev insekta in zbiranje arhivske dokumentacije.

Sondiranje in stratigrafija slikovnih plasti sta pokazala, da je bil kip trikrat preslikan, kar je bil povod, da se preslikave odstranijo do originala. Iz posnetkov rentgenske radiografije je bila razvidna zelo velika vsebnost kovinskih tujkov, izvirmih in pozneje dodanih žebeljev, kar dokazuje, da je bil kip v preteklosti večkrat poškodovan. Večji del poškodb lesa je posledica močnega delovanja lesnih insektov. V lesu je bil najden *imago*, ki pripada vrsti navadnega trdoglavca (*Anobium Punctatum*), najpogostejšega obiskovalca lesenih predmetov kulturne dediščine. Iz pisne dokumentacije in fotografij je razvidno, da je kip *Angel s trobento* edini še ohranjeni sestavni del prižnice. Nahajal se je nad baldahinom, v levi roki pa je držal knjigo, ki je danes izgubljena.

Urška Nagode

Soavtorici: Zoja Bajdè, Sanela Hodžić
Mentorica: doc. Miladi Makuc Semion

Nataša Nemeček

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana

tel.: 01 24 14 458

fax: 01 24 14 422

e-mail: natasa.nemecek@nms.si



Nova spoznanja o konservatorskih metodah uporabljenih v Kranju leta 1905

V depoju Narodnega muzeja Slovenije hranimo dva meča iz druge polovice 6. stoletja, ki ju je v Kranju izkopal arheolog Walter Šmid. Zanimiva sta s stališča zgodovine konservatorskih tehnik saj sta bila konservirana po dveh tujih postopkih, opisanih v kranjskem časopisu Gorenjec 27. maja 1905. Postopka je v praksi izvajal magister farmacije Franc Šavnik v laboratoriju svoje lekarne. Meča sta še danes, po več kot stotih letih še vedno v odličnem stanju. Prva metoda konserviranja nosi ime po *Theodoru Blell-Tüingenu*, ki je bil od leta 1852 zaposlen kot »konservator« v Pruskem muzeju v Königsbergu v Vzhodni Prusiji in, ki s svojim delom predstavlja pionirsko fazo v razvoju nemškega konservatorstva. Blellov postopek je kombinacija termično-kemijske metode. Druga, novejša in manj destruktivna metoda nosi ime po Norvežanu *Axelu Kreftingu*, inženirju in amaterskemu arheologu, ki je od leta 1886 deloval v Oslu in Trontheimu. Svojo metodo je v praksi začel izvajati leta 1892, imenujemo pa jo Kreftingova elektrokemijska metoda.

Po končanih izkopavanjih in po tistem, ko je W. Šmid zapustil Ljubljano nimamo več znanih podatkov o tem ali sta se ti metodi pri konserviranju arheološkega gradiva še uporabljali. Prav tako ne vemo nič o tem ali je g. Franc Šavnik še naprej konserviral gradivo v laboratoriju svoje lekarne. So pa ti doslej znani drobci nepogrešljivi pri rekonstrukciji zgodovine slovenskega muzejskega konservatorstva in restavratorstva.

Nataša Nemeček



Andreja Padovnik

Univerza v Ljubljani Akademija za likovno umetnost in oblikovanje

Erjavčeva 23, 1000 Ljubljana

tel.: 01 421 76 80 ALU

fax: 01 251 90 71

e-mail: miladi.makuc-semion@guest.arnes.si

Restavriranje kipa Janez Krstnik in Jezus pri krstu

Janez Krstnik in Jezus pri krstu iz Kala Koritnice je primer lesene plastike s tipičnimi poškodbami - napadenost z insekti, lomljivost lesa, odstopanje in odpadanje polihromacije, manjkajoči deli, preslikave, itd... - in vedno znova smo pred dilemo, kako in do katere stopnje kip restavrirati.

Pri obravnavanem kipu sva se srečali z naslednjimi problemi:

- Les je bil napaden z lesnimi insekti (navadnim trdoglavcem).

Podstavek je bil prelomljen, tako da sta figuri ločeni. Janez Krstnik ima odlomljeno levo roko in del vode v školjki, svetniški sij je tako črvojedeno, da se je razlomil na koščke.

- Največji problem pa je odstopanje in odpadanje polihromacije. Kredno klejna podsnova je izgubila vezivno moč, zato je na nekaterih mestih odpadla že pod najmanjšim pritiskom.

- Tretji problem so preslikave. S sondami in stratigrafsko analizo vzorcev sva ugotavljali število preslikav na posameznih mestih. Pod debelimi oljnimi nanosi sva odkrili precej pozlate in izvirnega inkarnata. Ponekod izvirna plast manjka, saj so preslikali že zelo poškodovan kip.

Celoten kip sva utrdili in odstranili preslikave ter ga konservirali v takšnem stanju. Pozneje bo mogoče manjkajoče dele lesa in polihromacije dopolniti.

Andreja Padovnik

Soavtorica: Špela Orešnik

Mentorici: doc. Miladi Makuc Semion (ALUO UL),

Nuška Dolenc Kambič (RC ZVKDS)

Igor Peršolja

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana

tel.: 01 23 43 123

fax: 01 23 43 176

e-mail: igor.persolja@rescen.si



Partizanska bolnišnica Franja - konservatorsko-restavratorski projekt in obnova

Partizanska bolnišnica Franja je, v te,ko dostopni soteski Pasice v bli,ini Cerknega, delovala od decembra 1943 do osvoboditve maja 1945. Ob osvoboditvi je obsegala enajst bolnišničnih barak, električno centralo in druge spremljajoče objekte.

Barake so z veliko mero iznajdljivosti, v ostrih klimatskih pogojih, grajene iz lesa z uporabo zelo skromnih sredstev.

V povojnem času so poleg za les neugodnih pogojev bolnišnico prizadeli tudi sne,ni plazovi in kamniti podori v letih 1952, 1957, 1989 ter zadnji marca letos.

V bolnišnici so tako potrebna stalna obnovitvena dela. V zadnjem obdobju smo na Restavratorskem centru ZVKDS izdelali konservatorsko-restavratorske projekte za štiri bolnišnične barake in bunker za ranjence. Nadzorovali smo tudi postopke izvajanja celovite obnove dveh in zamenjave kritine na štirih bolnišničnih barakah. Projektiranje in izvajanje del je potekalo po predhodnih pregledih dokumentacije in fotografij iz različnih virov. Uspeli smo tudi pridobiti pričevanja nekdanjega bolničarja g. Šuligoja, ki je skrbel za maskiranje bolnišnice v vsem času njenega delovanja. Pri izvedbi obnovitvenih del je bilo uporabljeno prvotno ročno orodje in takratni načini razreza in obdelave lesa.

Igor Peršolja

Narodna galerija



mag. Miha Pirnat

Narodna galerija

Puharjeva 9, 1000 Ljubljana

tel.: 24 15 427

fax: 24 15 403

GSM: 041 478 405

e-mail: miha_pirnat@ng-slo.si

Konserviranje in restavriranje skic in slik Jurija Šubica

V depoju Narodne galerije hranimo večje število skic in slik Jurija Šubica. V preteklem letu smo jih več konzervirali in restavrirali. Na vseh smo opravili optične raziskave, ki so zanimive zaradi izrazite in značilne pod risbe s svinčnikom. Zaradi omejenosti s prostorom predstavljam štiri celote-umetnine, različne postopke, ki smo jih uporabili in specifične probleme, ki so značilni za večino od njih. Vsa dela so naslikana v oljni tehniki na pripravljeno platno, kot skice za večje projekte ali kot samostojne slike.

Izraz "celota" uporabljam za umetnine iz posebnega razloga; Skica za stopnišče Narodnega muzeja z inv.št.NG S 444 namreč sestoji iz štirih podob-alegorij. Kot pripravo za skico pa je slikar očitno naslikal štiri ločene podobe (inv.št.NG 443, 443a, 443b in 443c), prilagojene oblikam stropnih polj stopnišča Narodnega muzeja. V preteklosti so bile slike nalepljene na pomožni nosilec, kar sklepamo po ostankih lepila na hrbtni strani slik. Štiri slike smo po vzoru Skice za stopnišče Narodnega muzeja združili v celoto. V izogib ponovnemu lepljenju slik smo jih opremili z naramnicami iz japonskega papirja in paspartujem.

Mnoga dela so nastala v Parizu, kar lahko preberemo tudi s pečatov na hrbtni strani. Pripravljena platna so kupljena v trgovinah z umetniškim materialom. Poseben problem predstavlja tankost platna in industrijski nanos podloge, kot na primer pri Ženskem aktu (NG 204) in pri Študiji za sliko Pred lovom (NG 221).

Zaradi raznolikosti problemov je vsaka slika nov izziv.

mag. Miha Pirnat
Sodelavka: Tina Buh

mag. Miha Pirnat st.
mag. Barbara Gosar Hirci

ZVKDS, Restavratorski center
Poljanska 40, 1000 Ljubljana
tel.: 01 23043136, fax: 01 23 43 176
GSM: 031 380 756
e-mail: barbka.hirci@rescen.si



Konservatorsko restavratorski posegi na sliki avtorja Gilorame da Santacroce, Marija z Jezuom in svetnikoma

Leta 1973 je bila slika avtorja Gilorame da Santacroce, Marija z Jezusom in svetnikoma plen naročene kraje, podobno kot tri leta kasneje tri Girolamove slike v Pazinu. Vse so bile odkrite v Italiji in izolska je bila vrnjena lastniku leta 1981, a precej poškodovana, saj je bila grobo izrezana iz podokvirja in zaradi neprimerne transporta je tudi barvna plast utrpela številne poškodbe. Januarja 2002 je bila sprejeta v Restavratorski center Slovenije, kjer se je njeno stanje stabiliziralo. Januarja 2004 pa jo je v restavriranje prevzel restavrator specialist Miha Pirnat st. in imenovana je bila petčlanska strokovna komisija, ki je spremljala potek del.

mag. Miha Pirnat st.
Soavtor: mag. Barbara Gosar Hirci
sodelavci: dr. Ferdinand Šerbelj, Ivo Nemeč, Sonja Fister,
Andrej Hirci

Goriški muzej



Davorin Pogačnik

Goriški muzej

Pod vinogradi 2, 5250 Solkan

Tel.: 05 330 30 72

GSM.: 051 345 318

e-mail: davorin.pogacnik@goriskimuzej.si

Dezinfekcija, zastrupljanje, zaščita pred lesnimi škodljivci

Dezinfekcija oz. dezinfekcija je najpomembnejša faza pri restavriranju oz. aktivni konservaciji stilnega pohištva, ali splošno starinskih predmetov, ki so narejeni iz lesa. To je preventivno in/ali kurativno uničevanje lesnih insektov oz. dela biotičnih vplivov, kateri pospešujejo degradacijo lesa. Škoda je namreč porabiti veliko število ur za natančno restavriranje predmeta in ugotavljati, da so se (ponovno) pojavili v lesu nekateri najbolj pogosti terciarni (npr. trdoglavci, parketarji, vztrajniki ali hišni kozlički), ter nekateri sekundarni ksilofagni insekti (npr. ose ali mravlje), ki s svojimi rovi razjedajo in mehansko oslabijo lesno maso. Poleg tega z dezinfekcijo upočasnimo tudi nastanek lesnih gob, bakterij, alg in plesni.

V delavnici Goriškega muzeja za borbo proti lesnim škodljivcem uporabljamo predvsem kemikalije. Te so znane pod trgovskimi imeni Belocid, Fentin, Timpest in Belles, ki se sicer razlikujejo po kemijski sestavi, vendar vsebujejo skupen biocid oz. insekticid: permetrin - kontaktni strup, ki vpliva na dihalni in živčni sistem zajedalcev v vseh njenih stopnjah razvoja, od jajčec preko larv in bub, do odraslih žuželk (imaga).

V posebnem delu delavnice imamo v ta namen postavljeno komoro za zastrupljanje lesenih predmetov. Narejena je iz plastificiranega neprepustnega platna dolžine 2,5m, širine 1,3 m in višine 2,3m. Za zagotavljanje boljše penetracije zaščitnega sredstva pri manjših predmetih uporabljamo vakuumski sistem, ki deluje na principu prevodnosti lesnega tkiva - permeabilnosti in kapilarne tenzije.

Davorin Pogačnik

Irena Porekar Kacafura

Pokrajinski muzej Maribor

Grajska ulica 2, 2000 Maribor

tel.: 02 228 35 51, 02 228 35 54

fax: 02 252 77 77

e-mail: irena.p.kacafura@pmuzej-mb.si

<http://www.pmuzej-mb.si>



Konservatorsko-restavratorske delavnice na podstrehi gradu

V začetku leta 2005 so se v upravi muzeja odločili, da v okviru prenove mestnega gradu, preselimo na novo lokacijo (podstreho gradu) tudi konservatorsko-restavratorske delavnice.

Opremo iz obstoječe delavnice v kleti smo začeli »odstranjovati« v mesecu maju 2005, medtem pa so že potekala pripravljalna dela za nove prostore. V kratkem čakamo na prevzem novih prostorov, za katere pa si moramo izdelati še nekaj dodatne pohištvene opreme.

Novo delavnice bodo organizirane v enakem obsegu kot so bile že dosedanje: posebni delavniški prostori za obdelavo kovinskega in lesenega gradiva. Žal ne bo možno pridobiti nobenih dodatnih površin za ločeno obdelavo keramičnega in tekstilnega gradiva, ki ga bomo še vnaprej konservirali-restavrirali v kombinaciji z ostalim gradivom.

Omeniti velja še, da so konservatorsko-restavratorske delavnice na podstrešju gradu lahko resna požarna grožnja celotni stavbi, zato je požarni inšpektor postavil izjemno stroge pogoje za požarno varnost. Resno oviro za zaposlene predstavljajo tudi ozke in zavite stopnice, ki nam bodo onemogočale prenos večjih muzealij na konserviranje-restavriranje, a po mnenju uprave se bo potrebno znajti. Upam, da bo pri podobnih prenovah v drugih muzejih nekoliko več posluha za pobude in zahteve zaposlenih v konservatorsko-restavratorski stroki..

Irena Porekar Kacafura

ZVKDS, Restavratorski center



Irena Potočnik

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana

tel.: 01 234 31 00

e-mail: irena.potocnik@rescen.si

Ljubljana – Opera, konservatorsko restavratorski projekt za notranjščino

Požar je v noči s 16. na 17. februar 1887 do tal uničil stavbo Stanovskega gledališča na Kongresnem trgu. Projekt za gradnjo novega gledališča sta leta 1890 izdelala češka arhitekta J.V. Hrasky in A.J. Hrubby. Dve leti kasneje je bila stavba Opere zgrajena.

Dobrih sto let kasneje je postala stavba zaradi sodobnih zahtev uprizoritve baleta in opere neprimerna. Sprejeta je bila odločitev o dograditvi prizidka in prenovi obstoječe stavbe.

Načrte za prizidek je izdelal arhitekturni biro Borisa Kobeta s sodelavci. Na osnovi konservatorskega programa, ki ga je izdelala območna enota ZVKDS iz Ljubljane, je ZVKDS, Restavratorski center izdelal konservatorsko restavratorski projekt za notranjost obstoječe stavbe Opere. Elaborat za zunanje elemente je še v pripravi.

Namen projekta je bil predpisati konservatorsko restavratorske postopke za restavriranje v konservatorskem programu definiranih elementov v notranjščini stavbe in oceniti s tem povezane stroške. Izdelana je bila detajlna tehnična dokumentacija, fotografska dokumentacija, opravljene so bile naravoslovne raziskave za opredelitev in identifikacijo materialov in tehnik in pripravljen je bil program del. Na osnovi tega je bila kljub omejenim finančnim sredstvom in kratkemu roku za izdelavo projekta izdelana ocena stroškov za vse bistvene historične elemente notranjosti Opere.

Irena Potočnik

Radšel Jasna

Akademski slikar restavrator
Cesta na grad 13, 3000 Celje
tel.: 03 492 66 86
GSM: 031 642 530



Končan stoletni spanec lepotca

Restavratorska dela v gradu Strmov v Rogatcu so samo del celovite prenove grajskega kompleksa, ki se je začela že leta 1998.

Dela so potekala v dveh reprezentančnih sobah - večji in manjši ter v grajski kapeli. Zaradi slabega stanja lesenih stropov so bili predvideni novi armiranobetonski stropovi. Prav tako so bili v zelo slabem stanju vsi ometi - v večjem obsegu popolnoma uničeni. Zato je bilo predvideno obsežno sondiranje vseh sten in stropov ter rekonstrukcija najkvalitetnejše poslikave. Sondaže so v obeh prostorih pokazale več plasti poslikav iz 19. stoletja, ki so krasile stropa in stene. Najstarejša plast je bila najbolj ohranjena, vendar samo v fragmentih. Vse plasti so se po običajnem postopku dokumentirale, izrisave na folije in delno tudi snele za poznejšo rekonstrukcijo. Gre za klasično poslikavo v zelenih tonih v kombinaciji z roza, sivo, rjavo in zlatorumeno barvo. Izdelanih je bilo 15 različnih šablon in izrisanih več sto metrov črt različnih debelin in barv.

Radšel Jasna



Igor Ravbar

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana

tel.: 2414458

fax: 2414422

e-mail: igor.ravbar@nms.si

Kopije glavnikov

Pred leti smo se ob pripravah za razstavo Od rimljanov do slovanov odločili za izdelavo nekaj kopij glavnikov iz zgodnjega srednjega veka. Gre za glavnike iz jelenovega roga in goveje kosti. Ta dva materiala sta izredno primerna za obdelavo, težava je le v obliki, ki jo dobimo iz roga oziroma kosti. Izdelali smo štiri glavnike; tri iz jelenovega roga in enega iz goveje kosti.

Pri dveh glavnikih smo prestavili tudi postopek izdelave, ki lahko služi kot didaktični pripomoček.

Igor Ravbar

Aleš Senica

Koroški pokrajinski muzej

Glavni trg 24

2380 Slovenj Gradec

te.: 02 88 58 005

fax: 02 88 42 055

e-mail: alessnc@yahoo.com



Nazaj v življenje

Pri svojem delu se srečujemo z različno ohranjenimi predmeti. Predstavil bom dva predmeta, salonsko mizo iz druge polovice 19. stoletja in secesijsko kredenco izpred prve svetovne vojne.

Miza spada v zbirko starega pohištva Osrednje študijske knjižnice iz Raven na Koroškem. Zaradi uporabe v letih obstoja knjižnice je utrpela veliko poškodb in nestrokovnih popravil. Miza je bila restavrirana po naročilu občine Ravne na Koroškem za potrebe nove poročne dvorane, ki so jo pridobili v gradu po adaptaciji v naši restavratorski delavnici.

Secesijsko kredenco je uporabljala znana Korošica odvetnica in pisateljica dr. Ljuba Prenner. Zaradi nepravilnega skladiščenja in uporabe je močno poškodovana in je zahtevala obsežne restavratorske posege, kot popravilo osnove iz mehkega lesa in dodajanje furnirja.

Pohištvo je bilo restavrirano za zunanjega naročnika za potrebe spominske sobe dr. Ljube Prenner.

Aleš Senica

Goriški muzej



mag. Ana Sirk Fakuč

Goriški muzej

Pod vinogradi 2

5000 Nova Gorica

tel.: 05 330 30 73/ 051 345 316

e.mail: ana.sirk@guest.arnes.si

Konserviranje in restavriranje kipov Borisa Kalina

Novembra leta 2005 smo v Goriškem muzeju postavili spominsko razstavo kiparja Borisa Kalina (1905-1975). Njen avtor je umetnostni zgodovinar, muzejski svetovalec Matjaž Breclj. Na ogled je 55 kiparskih del, med njimi so tudi osnutki in reliefi. Večina kipov in osnutkov je iz patiniranega mavca, nekateri pa so iz marmorja in bronu.

Ob sprejemu so bili zlasti mavčni kipi pogosto zaprašeni, z večjimi ali manjšimi odrgninami, odkrušenimi robovi in razpokami ter neustrezno zakitanimi deli. Prah smo odstranjevali najprej na suho s sesalcem in čopičem, potem pa smo površino čistili z vlažnimi tamponi. Uporabljali smo vodo ali blago raztopino detergenta v vodi, redkeje etanol. Kipi raznih velikosti, od malih osnutkov in portretov do celopostavnih ženskih figur, so bili večinoma različno patinirani, nekateri pa so ostali beli. Umazanija se je v njihovo mavčno površino bolj vpila, še posebno pri tistih, ki so stali na prostem. Zaradi vlage je pronicala v globino in smo jo lahko le delno odstranili. Razpoke je bilo potrebno utrditi in zakitati, odkrušene dele domodelirati in nazadnje vse skupaj retuširati z akvarelnimi barvami.

Na kipih iz marmorja in bronu smo ravno tako na suho odstranili prah, potem pa prve čistili z raztopino vode in detergenta, druge pa z white spiritom.

mag. Ana Sirk Fakuč

*Sodelavci: Polona Paglovec, občasno mag. Jana Šubic Prisljan
in Martina Kodelja.*

Janez Svetina

Muzej Velenje

Ljubljanska cesta 54

3320 Velenje

tel.: 03 899 61 00 int.: 1656

fax: 03 8982 640

GSM: 051 252 525



Kavčnikova domačija danes

V sklopu Muzeja Velenje je bila leta 1993 odprta depandansa Kavčnikova domačija. Osnovna stavba te dimnice je stara preko 400 let. Večina razstavljenega etnološkega gradiva ob odprtju ni bila na novo konzervirana. Tako zdaj vsako leto v delavnici muzeja konzerviramo del tega gradiva. Klimatske razmere na Kavčnikovi domačiji so specifične, saj prostori niso ogrevani. Poleg klimatskih, se pojavljajo tudi drugi vplivi na razstavljene predmete. Na plakatu je predstavljen del opravljenih konzervatorsko-restavratorskih posegov.

Janez Svetina

Akademski kipar restavrator



Šiles Aleksander

Akademski kipar restavrator

Cesta na grad 13

3000 Celje

tel.: 03 492 66 86

GSM: 041 811 855

Rekonstrukcija baročne kapele v dvorcu Novo Celje

Ko so dvorec Novo Celje pred 2. svetovno vojno predelali v bolnico, so uničili tudi baročno kapelo, njena podoba pa se je ohranila le na obstoječih fotografijah dr. Steleta. Ti dve fotografiji in odtisi štukaturnih in štukomarmornih elementov so bili podlaga za izdelovanje rekonstrukcije. Pilastri, baze in kapiteli so bili narejeni iz štukomarmorja, okrasni elementi in okvirji okoli napisanih tabel pa so bili iz pozlačenega štuka. Po ostankih na steni smo ugotovili, da je bila manjkajoča napisna tabla narejena iz štukomarmorja. Pri rekonstrukciji lesenih okenskih okvirjev smo si pomagali z paralelami iz prezbiterija Petrovške cerkve iz istega časa.

Šiles Aleksander

Drago Štimec

Tehniški muzej Slovenije

Bistra 6, 1353 Borovnica

tel.: 017506686

fax: 017506676

GSM: 041 319 064

e-mail: drago.stimec@tms.si



Odkritja ob restavriranju otroškega lesenega kolesa

Otroško leseno kolo je del zbirke koles Tehniškega muzeja Slovenije in o njem na žalost ni veliko podatkov. V Inventarno knjigo je vpisano kot otroško leseno kolo – samogradnja. Za muzeja ga je pridobil 10.12.1976, takratni direktor Andrej Vidmar. Podatkov o prejšnjem lastniku in o zgodovini predmeta ni. Do našega posega je bilo kolo razstavljeno v depojski postavitvi zbirke koles. Tam je prišlo tudi do poškodbe kolesa, in sicer je bilo zlomljeno krmilo. Vzrok padca kolesa ni znan. Najverjetneje se je prevrnilo zaradi neustreznih podstavkov, ki držijo kolo pokonci in vibracij – tresenja lesenega poda.

Ker podatkov o serijski proizvodnji takih koles ni, sklepam, da je to kolo unikatni izdelek in je bilo najverjetneje izdelano v lastni režiji. Sodeč po izdelavi ga je moral izdelati izkušen kolar ali kovač ali vsaj nekdo s kolarskim in kovaškim znanjem.

Med restavriranjem pogonskega mehanizma, smo naleteli na presenetljivo odkritje. Ugotovili smo, da je na vsaki strani pedala italijanski denar - kovance. Na obeh straneh gre za 20 centimov, kar je 20/100 lire. In sicer smo na enem odkrili tudi letnico 1912, na drugem pa letnice ni bilo moč razbrati. Zato pa smo iz literature o italijanskih lirah ugotovili, da so bila leta, ko so bili kovanci v obtoku le od 1939 do 1943. Tako smo nedvoumno dokazali, da je kolo bilo izdelano med letoma 1939 in 1976.

Drago Štimec

Sodelavci: Darko Gostiša, Milan Gabrovšek

Narodna in univerzitetna knjižnica



Andrej Štolfa

Narodna in univerzitetna knjižnica,
Center za zaščito knjižničnega gradiva
Turjaška 1, 1000 Ljubljana
tel.: 01 58 61 365
GSM: 041 984 262
e-mail: andrej.stolfa@nuk.uni-lj.si

Konserviranje in restavriranje rokopisne zapuščine Srečka Kosovela

Slovenski avantgardni pesnik Srečko Kosovel je v svojem kratkem življenju (1904-1926) napisal veliko število pesmi, črtic, esejev in kritik. Večino tega gradiva hrani Rokopisna zbirka NUK. Zapuščina je obsegala 14 map, v katerih je več kot 2900 listov, lističev in zvezkov, kamor je pesnik zapisoval svoje misli ter nekaj lepljenk in fotografij.

Opravili smo pregled stanja zapuščine in ugotovili, da:

- zapuščina ni hranjena v ustreznih klimatskih pogojih
- obstoječe zaščitne mape niso ustrezne, saj so izdelane iz lepenke neustreznih kemičnih lastnosti
- oblika map ne nudi ustrezne mehanske zaščite dokumentom
- dokumenti so iz papirja slabe kvalitete (krhek, kisel lesovinski papir)
- zapisi so narejeni z:

- a) korozivnim – železo-taninskim črnilom
- b) modrim (v vodi topnim) črnilom
- c) tintnim (v vodi topnim) svinčnikom

Na podlagi rezultatov pregleda smo se odločili, da se izognemo vsem vodnim postopkom čiščenja in stabilizacije papirja in črnil. Rokopise smo suho očistili in popravili mehanske poškodbe papirja po klasični metodi z japonskim papirjem. Liste smo vložili v srajčke in mape iz brez kislinkega papirja arhivske kakovosti. Tako zaščiteno gradivo smo pospravili v nove zaščitne škatle iz brez kislinke materialov.

Sredstva za restavriranje/konserviranje pesnikove zapuščine je v okviru akcije »Posvojite knjigo« je prispevalo podjetje Mobitel

Andrej Štolfa
Sodelavci: Andreja Kozjek, Tina Buh

mag. Jana Šubic Prislan

Goriški muzej Nova Gorica

Grad Kromberk

Grajska 1, 5000 Nova Gorica

tel.: 05 3303077

e-mail:

jana.subic@guest.arnes.si



Prva pomoč na arheološkem terenu

Predmet je na arheološkem terenu sestavni del sistema, v katerem sodelujejo različni dejavniki, ki delujejo skupaj in eden proti drugemu. Medtem, ko je predmet zakopan, počasi nastane ravnovesje med predmetom in zemljo z njenimi sestavinami in tako prilagojen predmet se bolj ali manj poškodovan ohrani. Doseči ravnovesje v določenem okolju, za številne predmete pomeni - propasti.

Ob izkopu pride do porušitve tega ravnovesja, kar je šok za predmete, saj se morajo prilagoditi novemu okolju, od katerega bodo spet nekaj dobili ali mu oddali. Pomembno je, da predmetu lajšamo ta prehodni šok in ga počasi privajamo na novo okolje. Najbolj ogrožen je predmet v času, ko delno odkopan leži med dvema okoljema: med zemljo in zrakom, ali celo med senco in soncem in ima vlažne in suhe predele...

ICCROM – International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property je skupaj z Diana Centrom iz Beograda v lanskem letu organiziral tečaj konservacije na arheološkem terenu, kjer je bilo izhodišče ideja, da predmetov ne moremo rešiti, če zanikamo njihovo vpetost v sistem in da je varovanje posameznih elementov izven konteksta nemogoče. Za razumevanje teh mehanizmov je pomembno, da ne sklepamo prehitro na vzroke propada, pač pa da znamo prepoznati znake sprememb in propada. Na terenu se moramo naučiti gledati in dokumentirati ter predmete na ustrezen način prenesti v hrambo ali v konservatorsko-restavratorsko delavnico, za nadaljnjo obdelavo.

V tem primeru je to obliž tudi za nas.

mag. Jana Šubic Prislan

National Academy of Art



Assoc. prof. Stefan Tapanov

Department of Conservation

National Academy of Art

73, Tzarigradsko Shausse Blvd.

1113-Sofia

Bulgaria

e-mail: sht@ins.bg

Raziskave in konservacija stenskih slik v cerkvi Sv. Georga v vasi Dolni Lozen

Okolica Sofie je eden najstarejših centrov krščanstva v Bolgariji, zato se tu nahajajo številni sakralni spomeniki. Cerkev Sv. Georga je bila zgrajena leta 1873 in leto starejša poslikava je delo znanega slikarja Nikola Obrazopisova, v slogu Obdobja bolgarskega narodnega preporoda. Projekt konservacije je potekal v letih 1999 – 2003. Pomembno je bilo odkritje, da je enoladijska cerkev z apsidno zgrajena na temeljih starejše stavbe iz začetka 17. stoletja, o čemer priča pas stenske poslikave tik nad tlakom, z datacijo 1616. Kasneje je bil dozidan prostoren narteks in zvonik.

Poškodbe stenskih slik so bile poleg umazanije in infiltracije vlage predvsem posledica razpok v ostenju zaradi teže oboka in propada notranjih lesenih nosilcev. Nekatere razpoke so nastale tudi zaradi uporabe nekvalitetnega apna v ometih. Številni črni madeži na rdečih površinah so kazali na spremembe v svinčevem pigmentu, kar se pogosto pojavlja pri delu slikarja Obrazopisova. Poslikava iz 17. stoletja je bila prebeljena z apnom in ometana, večji predeli so manjkali.

Postopek konservacije je služil tudi kot šolski primer reševanja kompleksne situacije in projekt je obsegal statično utrjevanje, stabilizacijo in utrjevanje razpok v ometu, čiščenje površine in odstranjevanje kristalov soli, restvariranje manjkajočih delov ometa in barvno integracijo uničene barvne plasti.

Zelo pomembna je bila dokumentacija, pri kateri se je izkazala za zelo uporabno sodobna digitalna tehnologija. Izdelan je bil model, ki je uporaben v vseh zavodih za varovanje dediščine in ki ga uvajajo tudi pri študiju na akademiji.

Assoc. prof. Tapanov Stefan

doc. Tamara Trček Pečak

Narodna galerija

Puharjeva 9, 1000 Ljubljana

tel.: 24 15 436, fax.: 24 15 403

e-mail:

tamara_trcek_pecak@ng-slo.si



Med novimi odkritji

Konservatorska-restavratorska razstava ob projektu *Almanach in slikarstvo druge polovice 17. stoletja na Kranjskem*

Veliko slik vključenih v projekt, je bilo konserviranih in restavriranih že večkrat. Večina jih je bila po predhodnih razstavah shranjenih v klimatsko primernem okolju. Zato ni prihajalo do ponovnih poškodb in slik tokrat ni bilo treba ponovno konservirati - restavrirati.

Večji posegi so bili potrebni pri sedmih zelo poškodovanih slikah, ki pred tem niso bile vključene v razstave. Konserviranje-restavriranje in raziskave so potekali v Narodni galeriji v Ljubljani in v Restavratorskem centru, ZVKDS med leti 2000 in 2005.

Konservatorsko-restavratorski del razstave je predstavljal prerez skozi naše delo in izpostavil zanimivejša odkritja, do katerih je prišlo v zadnjih letih. En del je bil posvečen multispektralni analizi. Predstavljenih je bilo 5 slik na katerih so optične metode pokazale najzanimivejše rezultate. V drugem delu je bila razstavljena delno konservirana in restavrirana slika *Smrt Sv. Uršule* avtorja *Petra Owerega-Werexa*, s čimer smo želeli poudariti nujno sodelovanje z naravoslovjem tudi med delom samim.

doc. Tamara Trček Pečak

Sodelavci: mag. Andrej Hirci, mag. Barbara Gosar Hirci



mag. Eva Tršar Andlovic

ZVKDS - OE Kranj

Tomšičeva 7

4000 Kranj

tel.: 04 2807311/ 04 280 73 30

fax: 04 2807329

e - mail: eva-andlovic@kr.zvkds-slo.si

Layerjeva freska in njena obdelava v delavnici

Pred leti sem kot restavrator - začetnik dobila nalogo, da snamem stensko poslikavo moške figure iz stebra Layerjeve hiše v Kranju. Ta steber je bil arhitekturno moteč in določen za odstranitev. Stenska slika - freska, je bila narejena tako v fresko tehniki, kot v seko tehniki. Bila je poškodovana od žebeljev in delno izbrisana. Pri snemanju je prišlo do novih poškodb: snel se je le del freske, drugi je ostal na stebri. Pri tem se je s prvim snemanjem, delno odluščila barvna plast seko poslikav iz predela, ki se ni snel. To je, nekaj barvnih potez na gazi. Ponovila sem postopek snemanja preostalih fragmentov freske in oba dela združila. Sledila je delna obdelava zadnje strani in hramba v depoju za več let.

V zimskem času l. 2005 sem pričela z restavratorskim posegom. Največji iziv je bil, kako odluščeno poslikavo vrniti na fresko, zaradi neprosojnosti tkanine na kateri je ostala barvna plast. Vračanje barvne plasti je delno uspelo, preostalo risbo pa sem rekonstruirala z retušo.

mag. Eva Tršar Andlovic

mag. Elitsa Tsvetkova,
Konzervator-restavrator
elicitzvetkova@yahoo.co.uk



Konserviranje blazinice

Poslikan tekstil je posebna skupina predmetov, ki združujejo historični tekstil in slike na platno. Njihova tehnološka posebnost je, da je slikovna dekoracija nanešena direktno na blago, brez vmesne podlage. Včasih je pred poslikavo blago obdelano s kolagenom ali štirko, vendar to ni splošno pravilo.

Plasti barve in tekstil imajo zelo različne fizikalne in mehanske lastnosti in njihovo direktno medsebojno delovanje povzroča nastanek napetosti in neugodne posledice so posebno dobro vidne kadar barva ni nanešena po celotni površini. Take so navadno z oljnimi barvami poslikane blazinice, ki so bile zelo priljubljene v krogu bolgarskih mestnih gospa v začetku preteklega stoletja.

Predstavljeno blazinico je poslikala amaterska slikarka Guerguina Tzatzova s tanko plastjo barve na blago brez podlage. Dobro je ohranjen osrednji del blazinice s poslikavo, rob pa je poškodovan, ker je bila v preteklosti razstavljena napeta na podokvir in se zato kažejo tri različne stopnje ohranjenosti oz. deformacije.

V postopku restavriranja je bila na poškodovan neposlikan tekstil blazinice s pulverizacijo nanešena 10% raztopina Lascaux 498 HV v vodi, z zadnje strani pa narejena podloga s koščki Plextol D360 filma, nato pa dublirana s poliesterskim šifonom z Lascaux 360 HV. Na prazna mesta so bile vstavljene niti iz sorodnega materiala, ki so se prilepile na film iz Plextola. Kjer to ni bilo mogoče, je bila narejena barvna dopolnitev s pomočjo tekstilnih barv.

Tako je bila blazinici vrnjena njena dekorativna podoba.

mag. Tsvetkova Elitsa



Anita Virag

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana

tel.: 01 241 4460

fax: 01 241 4422

e-mail: anita.virag@nms.si

Metodologija konserviranja – restavriranja arheoloških železnih predmetov

Kratek video dokumentira postopke konserviranja-restavriranja arheoloških železnih predmetov iz Narodnega muzeja Slovenije.

V filmu sem želela prikazati metodologija dela, od prihoda predmetov v konservatorski oddelek, pa do oddajanja konserviranih predmetov in shranjevanja v depojih, ki nudijo ustrezne klimatske in ostale pogoje.

V filmu je zajeta dokumentacija o predmetu pred začetkom postopkov, prikazano je nekaj analiz, kot tudi ohranjenost in poškodbe.

Podane so metode čiščenja, ki se med seboj dopolnjujejo. Pri delu sem želela z zgolj nujnimi konservatorskimi posegi doseči stopnjo, ko sta predmet in njegova oblika razumljivi. Predmet sem stabilizirala in ga na ta način zaščitila pred nadaljnim propadanjem. O vseh postopkih sem vodila natančno fotografsko in pisno dokumentacijo.

Poudarila sem sulfidni postopek, ki je pomemben del konserviranja-restavriranja arheoloških železnih predmetov. V Narodnem muzeju Slovenije ga s pridom uporabljamo že od leta 1984.

Anita Virag

Obrtni center restavratorstva d.o.o.

Stanko Vitez

Obrtni center restavratorstva d.o.o.

Goriška c.29a, 5270 Ajdovščina

tel.: 041 333 457

fax: 05 3681 334

e-mail: info@ocra.si

www.ocra.si



Izobraževanje obrtnikov na restavratorskih delavnicah v dvorcu Lanthieri

V letu 2004/2005 je Obrtni center restavratorstva d.o.o. v okviru programa PHARE CBC Slovenija/Italija in mreže projektov PRIMe izvedel projekt z naslovom "Craft center for restoration". Del projekta je bilo usposabljanje za obrtne poklice v obnovi stavbne dediščine. Tako so potekale teoretično-praktične delavnice za zidarje, kamnoseke, slikopleskarje, mizarje ter kovače z namenom usposobiti izvajalce za čim bolj kompetentno delo na stavbni dediščini. Delavnice so potekale na dvorcu Lanthieri v Vipavi. V prvem delu – pripravi delavnice - so se opravila projektantska dela, pripravil se je program restavratorskih del in propagandno gradivo, ki je bilo razstavljeno v Lanthierjevem dvorcu v času poteka delavnic. Slušatelji so sodelovali pri pripravi delovišča na zadnjem vhodu v dvorec. Drugi del je vseboval teoretična predavanja ter ključna restavratorska dela. Delavnica je potekala istočasno v štirih skupinah: zidarji na zidanem portalu in zidu ob Vipavi, kamnoseki na portalu na mostiček in na portalu zadnjega vhoda, mizarji in kovač na zadnjem vhodu v dvorec in slikopleskarji na notranjih stenskih poslikavah. Več o projektu na: www.ocra.si

Stanko Vitez

Hrvatski restauratorski zavod



mag. Denis Vokić

Hrvatski restauratorski zavod

Zmajevac 8

10000 Zagreb

GSM: ++385 912117421

e-mail: denisvokic@yahoo.com

Restavriranje parketaže z drsnimi prečkami iz leta 1519

Podpis slikarja priča, da je Francischvs Cevola (1519) naslikal *Mati božjo s svetniki*, iz cerkve Gospe od anđela v Poreču, velikosti 260x177 cm. Na sliki je ohranjena stara parketaža, ki se sestoji iz štirih fiksnih prečk v obliki črke žX', pritjene z žebli in lepilom, ter tremi drsnimi prečkami pritrjenimi samo z lesenimi premostitvenimi profili. Premostitveni profili so pritrjeni na sliko z žebli in lepilom.

Žebli so zabiti skozi premostitveni profil tako, da z vrhom prodirajo skozi lice slike (cca 2 cm). Nato je vrh žeblja zabiti z dvema udarcema tako, da se zvije in zabije v les. Korozija je sčasoma povzročila odpadanje slikovnih plasti na mestih kjer so žebli, ne pa povsod. Nemogoče bi bilo zabiti žeblje skozi premostitveni profil in leseni nosilec do slikarske osnove, ne da bi pri zvijanju vrha žebeljev ne poškodovali slikovnih plasti. Iz tega lahko sklepamo, da je bila parketaža na hrbtišču slike postavljena pred nanosom slikovnih plasti tj. najpozneje 1519 leta.

Dolgo je veljalo, da je parketažo z drsnimi prečkami izumil Louis Hacquin leta 1770. Šele leta 1998 najdemo v literaturi podatek, kjer Luca Uzielli omenja kako je v Italiji možno najti zgodnejše primerke parketaže z drsnimi prečkami. Po proučevanju baz podatkov se zdi, da je Uziellijevo delo edina citirana literatura, ki omenja uporabo parketaže z drsnimi prečkami še pred Louisom Hacquinom (1770).

Na hrbtišču slike *Mati božja s svetniki* je prepoznana, ohranjena, raziskana in restavrirana parketaža z drsnimi prečkami, ki je bila izdelana več kot dva in pol stoletja pred Louisom Hacquinom.

mag. Denis Vokić

Martina Vuga

Mojca Zver

Narodna galerija

Puharjeva 9, Ljubljana

tel.: 01 24 15 423, fax: 01 24 15 403

GSM: 031-326-312, 031-421-181

e-mail: mojca.zver@siol.net



Zaščita polihromirane lesene plastike pred transportom

Večje število polihromiranih lesenih plastik iz različnih obdobj (od 15. do 19. stoletja) se je dolga leta nahajalo v neprimernih klimatskih pogojih Teološke fakultete (kapela, hodniki). Posledice tega so hude poškodbe nosilca in slikovnih plasti. Rokovanje s plastikami v takšnem stanju bi povzročilo dodatne poškodbe že odstopajočih slikovnih plasti.

Pri izbiri sredstva za zaščito lica smo upoštevali dejstvo, da lahko površinsko zaščitene plastike desetletja čakajo na nadaljnje konservatorsko-restavratorske postopke.

Odločili smo se za metodo zaščite lica (*facing*) z ribjim klejem. Preverjena obstojnost klasičnega materiala je prevladala nad sodobnejšimi. Že raztopina nizke koncentracije najkakovostnejšega kleja iz ribjih mehurjev zagotovi zadostno površinsko lepilno moč. *Facing* je obstojen daljše časovno obdobje in kasneje lahko odstranljiv.

Japonski papir (*Kizuki Kozu*), s katerim smo prelepili odstopajoče poškodovane slikovne plasti, je izredno tanek, a močan. Te lastnosti mu dajejo dolga vlakna, ki se dobro povezujejo in lepo prilagajajo razgibanosti površin. Hkrati pa ima papir prosojno strukturo pomembno za lociranje poškodb pri nadaljnjih postopkih.

Umetnine bodo po zaplinjevanju z anoksi metodo shranjene v depoju Narodne galerije, kjer so klimatski pogoji za hrambo optimalni.

Martina Vuga, Mojca Zver

Muzej novejšje zgodovine Celje



Robert Zapušek

Muzej novejšje zgodovine Celje

Prešernova 17

3000 Celje

tel.: 03 / 428 64 24

fax: 03 / 428 64 11

GSM: 041 763 206

e-mail: robert.zapusek@guest.arnes.si

Zbirka fotografa Josipa Pelikana

Poseben sklop fotografskega gradiva znotraj Muzeja novejšje zgodovine Celje predstavlja zapuščina celjskega fotografa Josipa Pelikana. Zapustil je dokumentarno gradivo iz svojega življenjskega obdobja v Celju od 1919–1977. Zbirka vsebuje originalne fotografije različnih formatov ter negative in steklene fotografske plošče.

Pelikanova dediščina pomeni poleg ohranjenega bogatega fotografskega gradiva tudi vse njegove tehnične pripomočke : fotografske kamere, objektivne, stojala, material za izdelavo fotografij in steklenih plošč ter pohištveni inventar. Najdragocenejši pa je zagotovo obnovljen in opremljen Pelikanov fotografski atelje v katerem so galerija, temnica, retuširnica, sprejemnica in stekleni salon.

Robert Zapušek

ZVKDS, Restavratorski center

Matej Zupančič

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana

tel.: 01 234 31 24

fax: 01 234 31 76

GSM: 031 590 808

e-mail: matej.zupancic@rescen.si



Restavratorski projekt za objekt mizarske delavnice na ljubljanskih Žalah

Javno podjetje Žale d.o.o. želi v objektu, v katerem je bila prvotno mizarska delavnica, urediti upravne prostore in prostore namenjene strankam. Zaradi nameravane spremembe so nas prosili za strokovno pomoč. Na podlagi konservatorskega programa, ki ga je naredil ZVKDS, OE Ljubljana, je ZVKDS Restavratorski center izdelal restavratorski projekt, ki bo kasneje služil kot osnova za izdelavo projekta ureditve objekta.

Najprej smo pregledali arhivsko dokumentacijo Plečnikove dediščine, ki jo hrani Arhitekturni muzej Ljubljana. Predvsem so bili to originalni Plečnikovi načrti. Ti so nam služili, ko osnova za izris načrtov, ki smo jih potrebovali za izdelavo restavratorskega projekta. Načrte smo prerisali po originalnih in jih dopolnili z obstoječim stanjem.

Objekt je stabilen in nima znakov statičnih problemov, zato statične analize niso potrebne. Izvedli smo naravoslovne preiskave stavbnega pohištva in na podlagi rezultatov ugotovili prvotno zaščito lesa, ter naredili sonde na ostenju v notranjosti. Analizirali smo fasade in arhitekturne elemente, določili materiale in njihove poškodbe, ter predlagali potrebne posege.

Matej Zupančič

Kambič

Laboratorijska oprema

Anton Kambič, 8333 Semič, SLOVENIJA, Tel.: (07)30-67-006
Tel., fax.: (07)30-67-008

DUBLIRNA MIZA 2000 X 1250



Klin za restavriranje knjig

PROIZVODNI PROGRAM:

- Mikropeskalniki
- Dublirne mize
- Oprema za restavradorje in muzeje
- Sušilniki, vakuumski sušilniki, inkubatorji
- Liofilizatorji
- Avtoklavi, suhi serilizatorji
- Vodne kopeli ...

PRODUCTION PROGRAMME:

- Microsandlers
- Equipment for museums and restorers
- Incubators, sterilizers,
- Incubators, shaking devices
- Water baths
- Termoblocks



**ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV
LJUBITELJEV STARODOBNIH VOZIL
SVS / ANF**

Šmarska c.3 , 1291 Škofljica
tel.: - fax.: 01 756 52 13 GSM : 041 74 77 44
www.zveza-svs.si



Zveza je bila ustanovljena 3.oktobra 1997.
Združuje 31 društev in šteje blizu 2400 članov.
Sodeluje z najpomembnejšimi kulturnimi
in strokovnimi organizacijami v Sloveniji in EU
in je pooblaščen organizacija mednarodne zveze
FIVA za Slovenijo z oznako Authority National FIVA



Nadzor vlage, temperature in osvetljenosti

Vlažilci in razvlažilci



EUROMIX d.o.o.

Tel.: **01 477 66 43**, Fax: **01 426 45 86**, E-mail: andrej.mohar@ip-lj.si
Teslova 30, 1000 Ljubljana

ZEISS

CARL ZEISS, vaš zanesljivi partner na področju mikroskopije in analize slike

*Mikroskopi – tehnoskopi za uporabo v konservatorskih
in restavratorskih delavnicah
Laboratorijski mikroskopi
Sistemi za analizo slike in arhiviranje*



Carl Zeiss d.o.o.

Ulica Gubčeve brigade 108, 1111 Ljubljana

Tel: (01) 4288781, Fax: (01) 4288782

E-mail: joze.moljk@carl-zeiss.s



SAMSON KAMNIK d.o.o.

Kovinarska c.28,1240 Kamnik, Slovenija

tel.:+01 83 17 255, 01 83 19 260,

fax: 01 83 17 179

samson@samson-kamnik.si

Zanesljiv in neodvisen vir surovin, naravnih materialov, industrijskih kemikalij in specialnih kemijskih izdelkov z mrežo partnerskih podjetij po vsem svetu. Proizvodnja izdelkov za industrijo, obrt, za zaščito, obnovo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Razvoj in proizvodnja materialov po naročilu. Surovine so pretežno iz naravnih, obnovljivih virov.





KRALJEVI MIGNON

slastičarstvo in pekarstvo, d.o.o., Kranj

iz njihove ponudbe lahko izberete, poročne torte, torte za posebne priložnosti (krst, sv. birma, obhajilo, obletnice ...), torte presenečenja, otroške torte, drobno pecivo – pustite se razvajati Kraljevemu mignonu



Jermol d.o.o., Poljubinj 4a, Tolmin

tel: 05 3810 103, e-mail: jermoldoo@volja.net

mizarstvo in trgovina, izdeljujejo letve za okvirje in podokvirje za slike, profilne šablone, ladijske podove, parkete, pergole

Gostinstvo Klopčič d.o.o.,

Litostrojska 57, Ljubljana,

nudijo malice tudi za študentske bone, kosila, pogostitve za posebne priložnosti

Žito Gorenjka d.d., Lesce



